Laiškai lietuviams

APRIL 1991 BALANDIS

JEZUITŲ JUBILIEJINIAI METAI	109	Juozas Vaišnys, S.J.
ŠV. TĖVO JONO PAULIAUS II ŽODIS	112	Jonas Paulius II
JĖZUITŲ 450 METŲ KELIAS	116	J. Paderberg, S.J.
KAUNO JĖZUITŲ GIMNAZIJĄ PRISIMINUS	119	Vytenis Statkus
ŠV. IGNACAS IR JĖZAUS DRAUGIJA	120	J. Lauriūnas, S.J.
ŠVENČIAUSIOJI MERGELĖ MARIJA — KELRODĖ	125	K.J. Ambrasas, S.J.
T. STANISLOVAS GRUODAS, S.J. (1896-1990)	127	S. Tamkevičius, S.J.
KUR ĮKALTOS TRYS VINYS	128	K.J. Ambrasas, S.J.
T. PRANCIŠKUS MASILIONIS, S.J. (1902-1980)	132	J. Boruta, S.J.
IŠ JONO KUBILIAUS, S.J. PRISIMINIMŲ	135	J. Kubilius, S.J.
KALBA	137	Juozas Vaišnys, S.J.
"PER AUKAS Į GARBĘ"	139	Juozas Masilionis
ŠYPSULIAI	142	Red.
ĮVAIRYBĖS	143	Red.

Šis numeris iliustruotas nuotraukomis iš jėzuitų gyvenimo.
Viršelio piešinys — dail. Rasos Arbaitės.
Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for $15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Il 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams,** 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

religinės ir tautinės kultūros žurnalas

Laiškai lietuviams

1991 / BALANDIS — APRIL / VOL. XLII, NO. 4

JĖZUITŲ JUBILIEJINIAI METAI

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Šiame žurnale jau esame rašę, kad praėjusių metų rugsėjo mėn. 27 d. prasidėjo jėzuitų jubiliejiniai metai, kurie baigsis šių metų liepos mėn. 31 dieną. Čia mes švenčiame dvi sukaktis: 500 metų nuo jėzuitų įsteigėjo šv. Ignaco gimimo (1491) ir 450 metų nuo oficialaus jėzuitų įsteigimo ir patvirtinimo popiežiaus Pauliaus III bule "Regimini militantis Ecclesiae — Kovojančios Bažnyčios vadovavimui" (1540). Visoje Jėzaus Draugijoje šiais jubiliejiniais metais jau buvo ir dar bus įvairių minėjimų bei iškilmių, bet pagrindinė minėjimo diena bus balandžio mėn. 22-oji, prisimenant, kad tą dieną 1541 m. pirmieji jėzuitai davė iškilmingus įžadus Romoje, Šv. Pauliaus bazilikoje prieš Švenč. Mergelės Marijos paveikslą. Ši diena viso pasaulio jėzuitams yra Marijos, Jėzaus Draugijos Motinos, šventė.

T. Generolas nori, kad jėzuitai, minėdami ir švęsdami šiuos jubiliejinius metus, tiek daug nesigėrėtų savo atliktais darbais, nežiūrėtų į praeitį, bet į ateitį. Juk dabar jų laukia daug svarbių darbų, reikalaujančių didelės išminties, takto

Šv. Ignacas Lojola

ir pasiaukojimo. Reikia labai daug apdairumo, kad visi jų darbai ir veikla būtų didesnei Dievo garbei, kaip yra užsibrėžta šv. Ignaco pačioje Draugijos pradžioje.

Šiame "Laiškų lietuviams" numeryje įvairiuose straipsniuose yra trumpai apžvelgtas jėzuitų nueitas kelias ir veikla, ypatingą dėmesį kreipiant į lietuvius jėzuitus. Čia mesime žvilgsnį į Jėzuitų ordino struktūrą.

Vyriausias viso pasaulio jėzuitų vadovas yra generolas, renkamas visam amžiui, panašiai kaip popiežius. Gal dėl to kai kurie juokais jį ir vadina "juoduoju popiežium". Visas Jėzuitų ordinas, arba Jėzaus Draugija, yra suskirstyta į didesnių kraštų grupes, vadinamas asistencijomis. Šiuo metu yra vienuolika asistencijų: Vidurio Europos, Vakarų Europos, Rytų Europos, Pietinės Lotynų Amerikos, Šiaurinės Lotynų Amerikos, Pietinės Azijos, Šiaurinės Azijos, Afrikos, Italijos, Ispanijos, Jungtinių Amerikos Valstijų.

Kiekvienai asistencijai priklauso įvairios to krašto provincijos. Lietuvos provincija priklauso Vidurio Europos asistencijai. Šiai asistencijai dar priklauso: Austrija, dvi Vokietijos provincijos, Šveicarija, Vengrija, Olandija, Latvija-Estija.

Asistencijoms vadovauja asistentai, kurie visi gyvena Romoje ir yra specialūs generolo patarėjai. Generolas turi dar pasirinkęs šešis patarėjus įvairiems specialiems reikalams. Provincijoms vadovauja nuo generolo priklausą ir jo skiriami provincijolai. Dabar iš viso yra 82 provincijos. Lietuvos provincijos provincijolas yra kun. Jonas Boruta, gyvenąs Vilniuje.

Kai reikia išrinkti naują generolą, o kartais ir šiaip atsiradus svarbių reikalų, šaukiami visos Draugijos suvažiavimai, vadinami Generalinėmis kongregacijomis. Iki šiol tokių kongregacijų yra buvę 33. Į jas suvažiuoja visi provincijolai ir iš kiekvienos provincijos rinkti delegatai. Tad, kaip matome, tokių suvažiavimų yra buvę palyginti nedaug, užtat gali kilti klausimas, kaip gali generolas tinkamai valdyti Draugiją, rūpintis jos reikalais, jeigu taip retai susirenkama ir pasitariama. Bet reikia pasakyti, kad generolas visuomet yra labai gerai informuotas ir žino, kas vyksta visoje Draugijoje ir kiekvienoje provincijoje bei kiekvienuose jėzuitų namuose. Mat kiekvienais metais jam turi rašyti ir duoti smulkias informacijas visi provincijolai, namų vyresnieji ir jų patarėjai.

O kaip vyksta naujųjų jėzuitų formavimas? Kai jaunuolis įstoja į Draugiją, turi atlikti dvejų metų bandymą, vadinamą naujokynu arba noviciatu. Jis čia susipažįsta su jėzuitų gyvenimu, jų dvasingumu ir veikla. Jeigu po tų dvejų naujokyno metų vyresnieji mato, kad jis yra tinkamas būti jėzuitu, jį prileidžia prie pirmųjų įžadų (neturto, skaistybės ir paklusnumo).

Po įžadų jis pradeda studijas. Pirmiausia — treji metai filosofijos. Po filosofijos paprastai būna dvejų ar trejų metų pertrauka, vadinama lotyniškai magisterium arba interstitium. Čia jaunas klierikas dėsto gimnazijose arba užsiima kitokia veikla su žmonėmis. Tai yra labai naudinga. Kai jaunuolis praktiškai susipažįsta su apaštalavimu, tai ir teologijos studijos jam būna prasmingesnės bei naudingesnės. Teologijos studijos paprastai tęsiasi ketverius metus. Po trečių teologijos metų jis gauna kunigystės šventimus. Tiek filosofijos, tiek teologijos studijos paprastai užbaigiamos licenciato laipsniu. Dabar kai kur filosofija išeinama per dvejus metus, o teologijai pridedami dar vieneri metai. Šiuo atveju kunigystės šventimai gaunami po ketvirtų teologijos metų.

Po visų studijų jaunas kunigas turi atlikti vadinamąjį terciatą, kuris tęsiasi apie 10 mėnesių. Čia jau antrą kartą atliekamos vieno mėnesio rekolekcijos (pirmą kartą jos buvo atliktos naujokyne), dar labiau gilinamasi į jėzuitų dvasingumą, askezę, gyvenimo būdą bei veiklos metodus. Po to jėzuitas jau duoda paskutiniuosius

ŠVENTOJO TĖVO JONO PAULIAUS II ŽODIS JĖZAUS DRAUGIJAI

1. Labai apsidžiaugiau sužinojęs, kad, minėdami 500 metų sukaktį nuo šv. Ignaco gimimo (1491) ir 450 metų nuo Pauliaus III bulės "Regimini Militantis Ecclesiae" (1540.09.27), patvirtinusios Jėzaus Draugiją, jūs paskelbėte "Ignaco metus", prasidedančius 1990 rugsėjo 27 d. ir pasibaigiančius 1991 m. liepos 31 d., kurią 1556 m. Šventasis Steigėjas mirė Romoje, savo mažame kambarėlyje prie Kelrodės Marijos (Madonna della Strada) koplyčios.

Man labai malonu sužinoti, kad tokie svarbūs įvykiai bus paminėti ne tik išorinėmis šventėmis, bet ypatingai, kad atnaujinsite Jėzaus Draugijos vienuoliškąjį gyvenimą ir apaštalinį uolumą, kad galėtumėte dar sėkmingiau vykdyti tai, ką šv. Ignacas darė ir skatino daryti.

Sąmoningai žinodamas glaudžius ryšius, pririšančius Jėzaus Draugiją prie Apaštalų Sosto, aš pats dvasiškai jungiuosi su visomis šventėmis, remdamas šiuos uolius planus ir lydėdamas juos savo malda.

2. Šv. Ignaco gimimo sukaktis primena kelią, kuriuo šis maldininkas (kaip jis save mėgo vadinti) ėjo, vedamas savo Viešpaties, istorijos ir žmogiško likimo Valdovo. Buvęs žemiško valdovo drąsus riteris, jis tampa amžinojo Karaliaus Jėzaus Kristaus didvyrišku riteriu. Žaizda Pamplonoje, ilgas gydymasis Lojoloje, jo svarstymai ir mąstymai malonės įtakoje, skirtingiausios minčių būklės, per kurias jo dvasia perėjo – visa tai jame brandino esminį atsivertimą: nuo šio pasaulio svajonių į visuotinį pasiaukojimą Kristui, ištartą prie Montserrato Marijos kojų ir išsivysčiusį rekolekcijomis Manresoje.

Maldininkas nukeliavo į savo Viešpaties šalį. Bet dieviškasis Karalius nenorėjo, kad Ignacas liktų Jeruzalėje. Ilgi mokslo metai Barcelonoje, Alkaloje, Salamankoje ir Paryžiuje padėjo Ignacui suprasti, kad tvirtas intelektualinis ir dvasinis pasiruošimas yra reikalingas veiksmingam apaštalavimui, kurį jau buvo numatęs plėsti drauge su pagalbininkais, uždegtais ta pačia antgamtine dvasia ir tokiu pat teologiniu pasiruošimu. Todėl Paryžiuje aplink save surinko pirmuosius savo bendrus. Kartu su jais 1534 m. rugpjūčio 15 d. Montmartre koplyčioje padarė skaistybės ir neturto įžadus su pažadu keliauti į Šventąją Žemę ir ten apaštalauti.

Tačiau 1537 m. tarp Venecijos ir Šventosios Žemės neplaukė laivai dėl laivybos srityse vykstančio karo. Taigi Ignacas pakluso Viešpačiui, kuris norėjo jį ir jo draugus turėti Romoje arti popiežiaus. Popiežius juos priėmė į savo tarnybą, tad gimstanti Jėzaus Draugija įsikūrė ant ypatingų pamatų — ištikimybės Bažnyčiai. Ignacas, taip labai norėjęs pasilikti Šv. Žemėje "sieloms padėti", skelbdamas Įsikūnijimo paslaptį, pirmąją savo Eucharistiją aukojo Kalėdų naktį prie Prakartėlės relikvijos Marijos bazilikoje (Santa Maria Maggiore) Romoje.

3. Ištikimas Jėzaus Draugijos narių paklusnumas apaštalo Petro įpėdiniui visuose savo darbuose buvo aiškiai išreikštas minėtoje 1540-ųjų metų bulėje "Regimini Militantis Ecclesiae" iškilmingus įžadus ir galutinai susiriša su Draugija.

Yra dar kita jėzuitų šaka — broliai. Nors jie nėra kunigai, bet turi visas privilegijas. Jų formavimas labai panašus į tų, kurie ruošiasi būti kunigais, tik, žinoma, nereikia tiek studijuoti, bet ir jie turi šiek tiek susipažinti su teologija. Daugelis jų mokosi įvairių amatų. Brolių įnašas į Draugijos gyvenimą bei veiklą yra labai didelis. Be jų pagalbos ir kunigai negalėtų taip vaisingai apaštalauti. Ir jie amžinai susiriša su Draugija tais pačiais trimis įžadais.

Šia proga redaktorius nuoširdžiai dėkoja visiems, kurie savo rašiniais padėjo paruošti šį jubiliejinį "Laiškų lietuviams" numerį.

ir pakartotas Juliaus III bulėje "Exposcit Debitum" 1550 m. liepos 21 d. Joje teigiama, kad darantysis įžadus Jėzaus Draugijoje "šalia įprastinių trijų įžadų dar įsipareigoja ypatingu įžadu vykdyti visa tai, ką dabartinis ar būsimas Romos popiežius įsakytų apie sielų pažangą ir tikėjimo skleidimą; ir mes būsime įpareigoti tuoj pat keliauti, be jokių aiškinimųsi ar išsisukinėjimo, kiek nuo mūsų priklauso, į bet kurią vietą, į kurią jis nuspręstų mus siųsti".

Šiam įžadui ištikima Jėzaus Draugija apaštalavo Europoje, ypač sulaikydama protestantizmo sklidimą ir įgyvendindama Tridento susirinkimo nutarimus, taip pat ir kituose žemynuose nuo tolimiausių Rytinės Azijos sričių ligi ką tik atrastų naujų šalių Amerikose, skleisdama tikėjimą pamokslais, mokslu, nuostabiais visuomeniniais laimėjimais ir visokiais kitais apaštalavimo būdais.

Tokia ištikimybė Apaštaliniam Sostui, vykdant jėzuitams patikėtus uždavinius, neišvengiamai buvo proga kliūtims ir užpuolimams iš Bažnyčios priešų, kuriems pasisekė pasiekti Draugijos uždraudimą. Tačiau, nuostabiu Apvaizdos planu išlaikyta Gudijoje, ji vėl kėlėsi garbingos atminties Pijaus VII nuosprendžiu. Savo 1814 m. rugpjūčio 7 d. bulėje "Sollicitudo Omnium Ecclesiarum" jis sakėsi nebenorįs didelių audrų mėtomam Petro Laivui nebesuteikti tokių gabių irkluotojų talkos.

Draugija tada ėmėsi apaštalinio darbo pamokslais, mokyklomis, moksliniu darbu, visuomenine veikla, misijomis bei rūpesčiu varguoliais, kenčiančiais, visuomenės pakraščiuose gyvenančiais.

Ir šiais laikais Draugija rūpestingai ir apgalvotai grumiasi su šiandienine tragiška karo tremtinių problema ir, tinkamai viską ištirdama, stengiasi suderinti tarnybą tikėjimui bei ugdyti teisingumą pagal Evangeliją. Visai teisingai mano pirmtakas Paulius VI sakė: "Visur Bažnyčioje, net ir ten, kur sunkumai didžiausi, ideologijų sankryžose, visuomeninių srovių apkasuose, kur žmonijos poreikiai dega ir kur amžinoji Evangelijos žinia susitinka, ten visuomet jėzuitai pribūna" (kalba, pasakyta 1974 m. gruodžio 3 d., ASS 66, 1974, p. 718).

Didelį skaičių šv. Ignaco sūnų Bažnyčia pakėlė į altoriaus garbę. Nesuskaitomi tie, kurie drąsiai dirbo Viešpaties vynuogyne. Draugijos praeitis tikrai garbinga. Tegul jos atmintis paskatina visus dosniai atnaujinti uolumą, visuomet ištikimą meilės ir tarnybos pareigą šv. Petro Įpėdiniui.

Apaštalinė ugnis, kuria plakė šv. Ignaco širdis, buvo perteikta ir jo įsteigtai Draugijai, jau daugiau kaip 450 metų tarnaujančiai Bažnyčioje. Toji ugnis, pagrįsta vidine dvasia, uždegė šventąjį Steigėją ir jo dvasinius sūnus, duodama vaisingumo jų apaštaliniams darbams.

Ignacas pakluso Viešpačiui, kuris norėjo jį ir jo draugus turėti Romoje arti popiežiaus. Popiežius juos priėmė į savo tarnybą, tad gimstanti Jėzaus Draugija įsikūrė ant ypatingų pamatų— ištikimybės Bažnyčiai.

Dešimtoje Konstitucijų dalyje apie būdus išlaikyti ir ugdyti Draugiją, kad ji nuolat siektų savo tikslo, šv. Ignacas rašė: "Priemonės sujungti žmogiškąjį įrankį su Dievu ir tokiu būdu nuteikti jį, kad dieviškoji Jo ranka galėtų lengvai juo pasinaudoti, yra veiksmingesnė negu tos, kurios įrankį nuteikia žmonių atžvilgiu... nes tai vidinės dovanos, kurios išorines priemones nukreipia į siekiamą tikslą".

Dar prieš tai, kai šias Konstitucijas rašė, šv. Ignacas tą pačią tiesą patyrė po Manrėsos, tuoj po atsivertimo. Kasdien ilgas valandas meldėsi, net ir dalį nakties. Malonės veikimu ir ypatingų mistinių dovanų dėka įvyko tas vidinis persikeitimas, kuris atsispindi toje nuostabioje "Dvasinių lavybų" knygutėje. Jis buvo pirmasis tų "Dvasinių lavybų" rekolektantas ir tapo tikrai dvasingas žmogus.

Vėliau jis, būdamas universitete ir paskui apaštalaudamas, turėjo kasdieninės maldos laiką riboti. Tačiau žinome, kad jis visuomet maldai skirdavo tinkamą dienos dalį. Iš tos dalelės jo "Dvasinių užrašų", kurie mums išliko, atrodo, kad eidamas Generolo pareigas, Ignacas buvo įpratęs kas rytą melstis, prieš švęsdamas Eucharistiją (Mišias), paskui dvi valandas melsdavosi, nenorėdamas tuo metu būti pertrauktas.

Eucharistijos šventimas buvo jo maldos širdis ir proga artimiausio bendravimo su Dievu,

dažnai lydima mistinių dovanų. Prie Eucharistijos atnešdavo savo rūpesčius ir intencijas, kurių jam, vadovaujančiam Draugijai, netrūko; Eucharistijoje sulaukdavo šviesos ir įkvėpimo, kurie jį vedė ištikimai vykdyti Dievo tikslus.

Visai suprantama, kad po Eucharistijos šventimo ir maldai skirto laiko jis gyvendavo visą dieną nuolatinėje vienybėje su Dievu, patirdavo jo buvimą, matydavo jį kiekviename dalyke ir kiekviename įvykyje, liūdname ar linksmame. Visi, su juo turėjusieji kokių nors reikalų, liudija, kaip neįtikėtinai lengvai jis galėdavo susikaupti, rūpindamasis kasdieniniu darbu, ir spręsti antgamtine šviesa. Jam virto tikrove T. Jeronimo Nadalio žymi ignaciško dvasingumo santrauka: "Būti kontempliatyviais veikloje".

5. Šv. Ignacas buvo ne tik pamaldus, bet maldos mokytojas, norintis ir kitus įvesti į "kontempliaciją veikloje".

Tai yra aprašyta jo "Dvasinėse lavybose", atspindinčiose jo asmeninę patirtį, kuriomis pasinaudojo kitus auklėti, pradedant pirmaisiais savo bendrais. Taigi jis norėjo, kad pirmoji įstojančiojo į Draugiją patirtis būtų mėnesio ilgumo rekolekcijos, dedančios tvirtą pagrindą kiekvieno asmens dvasingumui.

Todėl visą vienuolišką gyvenimą jėzuitas yra kviečiamas kiekvieną dieną paskirti pakankamai laiko asmeninei maldai ir dalyvauti Eucharistijoje, kuri, kaip ir šv. Ignacui, yra nepamainomas maistas dvasiškai augti.

Šv. Ignacas neįsakė ilgai melstis; jis tvirtai teigė, kaip jau "Dvasinėse lavybose" sakyta, kad reikia apsimarinti kiekvienose sąlygose, nes savo aistrų nugalėjimas padeda susivienyti su Dievu. Todėl jis taip vertino dukart per dieną atliekamą sąžinės sąskaitą, kad širdis būtų dar tyresnė ir nusiteikusi vienytis su Dievu.

Šv. Ignaco sūnūs yra pašaukti į tokį idealą ne tik savo dvasinei naudai, bet kad jie taptų maldos mokytojai kitų tarnyboje. Šv. Ignaco lavybos ir ignaciškas dvasingumas visuomet buvo labai vertinami Bažnyčioje, kaip liudija įvairūs popiežių dokumentai nuo pirmojo, patvirtinančio lavybas (rekolekcijas) "Pastoralis Officii" (Paulius III, 1548 m. liepos 31 d.) iki enciklikos "Menti Nostrae" (Pijus XI, 1929 m. gruodžio 20 d.). Tai patvirtina begalės dvasininkų ir pasauliečių, kurie iš tų dvasinių lavybų pradėjo ar atgaivino savo dvasinį gyvenimą. Todėl šv. Ignaco sūnūs turi ypatingą pareigą neapleisti tokių brangių šventėjimo priemonių, kurias Apvaizda patikėjo Draugijai Dievo Tautos labui. Tad pritariu ir skatinu šioje srityje keliamus sumanymus, vykdomas studijas ir santraukinius kursus, siekiant surasti šių dienų klausimams ir poreikiams tinkamus atsakymus.

6. Ignaciškų sukakčių iškilmės gražiai sutampa su II Vatikano susirinkimo užbaiga — šį susirinkimą įgyvendinti yra mano pastoralinė atsakomybė. Todėl man labai rūpi jums priminti tą specialų įpareigojimą, gautą iš mano pirmtako Pauliaus VI: "gyvai ir bendromis jėgomis kovoti prieš ateizmą", kuris yra "baisus pavojus visai žmonijai" AAS 57, 1965, p. 514). Šis įpareigojimas jus ypatingai liečia, kai griūvančios ateistinės ideologijos iškelia visai naują padėtį. Kaip anksčiau kita proga esu minėjęs: "Bažnyčia šiandien tikisi, kad Draugija veiksmingai prisidės prie II Vatikano susirinkimo nutarimų įgyvendinimo, lygiai kaip šv. Ignaco laikais ir po jų Draugija panaudojo visas priemones Tridento susirinkimo nuosprendžius skleisti ir pritaikyti bei reikšmingu būdu talkinti Romos Popiežiui jo visuotiniame mokymo darbe" (AAS 74, 1982, p. 557). Ir aš pats šį lūkestį patvirtinau, atidarant jūsų 33-čiąją Generalinę Kongregaciją. Tada jus kviečiau "vis labiau įsitraukti į II Vatikano susirinkimo skatintas kryptis: ekumenizmą, gilesnį pokalbį ir ryšius su nekrikščioniškomis tikybomis bei Bažnyčios dialogu su įvairiomis kultūromis" (Insegnamenti VI, 2, 1983, p. 341).

7. Šiuos svarbius planus įvykdyti tepadeda

Šv. Ignaco lavybos ir ignaciškas dvasingumas visuomet buvo labai vertinami Bažnyčioje.

Gesù Bažnyčia Romoje (vidus)

jums Švenč. Marijos motiniška globa, nes ji palaikė ir apšvietė jūsų Steigėją jo kelionėje. O šv. Ignaco asmeninė patirtis, jo Dvasinių lavybų mokymas, Konstitucijos ir Draugijos veikimo būdas yra niekas kitas, kaip "būdas pasiekti Dievą" (Instituto formulė, 1), "didesnės tarnybos ir didesnės Kristaus, mūsų Viešpaties, šlovės būdas" (Konst. 618), "maldininko kelias", kuris ir šiandien Šventosios Dvasios malone tęsia Viešpaties misiją šių laikų Bažnyčioje. Ar mus nustebina, kad šv. Ignacas savo gyvenimo kelią ėjo Palaimintosios Mergelės akivaizdoje?

Kelrodės Marijos (Madonna della Strada) užtarimu — jos koplyčią Romoje aplanko tikintieji, atėję prie šv. Ignaco maldininko kapo — tegul po visą pasaulį išsiplėtusi Jėzaus Draugija būna nenuilstamai ištikima savo apaštalinei misijai: "visuomet prieš akis turėti Dievą ir šio Instituto prigimtį", t.y. dosniai įsipareigoti "po kryžiaus vėliava Viešpačiui ir jo Vietininkui žemėje" (Instituto formulė, 1).

Užtikrindamas gausias
dieviškas malones,
nuoširdžiai jums ir visiems
taip vertingiems
Jėzaus Draugijos nariams
suteikiu ypatingą
Apaštališką Palaiminimą.

Vatikane, 1990 m. liepos 31,
šv. Ignaco Lojolos dieną.

Jonas Paulius II

JĖZUITŲ 450 METŲ KELIAS

Lankydamas Amerikos jėzuitus, dabartinis jų generolas Peter-Hans Kolvenbach išsitarė, kad "Jėzaus Draugija netyli". Tiesa, buvo laikų ir kraštų, kada ir kur visa Draugija buvo gerokai pritildyta. Tais atvejais ji būdavo paliekama ramybėje, tačiau patylėję ir "pailsėję", jie vėl drąsiai pakeldavo balsą, atvirai apie ką nors kalbėdami, dažnai nuo to ir nukentėdami. Tarnaudama Bažnyčiai ir pasauliui, kaip visada, taip ir šiais laikais, Draugija susiduria su daugeliu palankių progų ir problemų. Kitaip ir būti negali, kai rimtai imami II Vatikano susirinkimo žodžiai dekrete "Gaudium et spes — Džiaugsmas ir viltis". Tas dokumentas kaip tik ir kalba apie Bažnyčią moderniajame pasaulyje. Šių laikų žmonių, ypač varguomenės ir visaip slegiamųjų džiaugsmai bei viltys, širdgėlos bei rūpesčiai yra drauge paties Kristaus sekėjų džiaugsmai bei rūpesčiai. Bet kas, atvirai stebintis Bažnyčią ir pasaulį, galėtų sudaryti ilgą sąrašą problemų ir galimybių. Su galimybėmis dažnai išdygsta ir naujos problemos.

Kaip Jėzaus Draugija žiūri į save šių dienų Bažnyčioje ir pasaulyje? Tai labai aiškiai ir paprastai pasako svarbiausias 1983 metų jėzuitų Generalinės kongregacijos dekretas: "Jėzuitai yra Jėzaus kompanionai, pasiųsti veikti šių dienų pasaulyje". Taigi svarbiausias jėzuitų buvimo pagrindas yra Jėzus, o jų egzistavimo tikslas — tarnauti Bažnyčiai ir pasauliui ten, kur juos Bažnyčia šiuo metu ir šiose aplinkybėse siunčia. Tada tuojau išnyra klausimas: "kokiu būdu tai daryti?"

Po II Vatikano susirinkimo jėzuitams atsivėrė daug veiklos sričių ir atsirado naujų priemonių: mokyklos, masių informacija, parapijos, spauda, laikraščiai, žurnalai, moksliniai įvairių sričių tyrinėjimai, Kristaus Evangelijos skelbimas nekrikščioniškuose kraštuose, rekolekcijų namai, kuriuose žmonės suartinami su Dievu ir intymiai supažindinami su ir dabar gyvu, juos mylinčiu ir veikiančiu Kristumi. Tai buvo reikalinga prieš 450 metų, kai buvo įkurtas jėzuitų ordinas, tai ne mažiau ir net dar labiau aktualu šiandien, pasauliui tolokai nukrypus nuo krikščioniškojo kelio.

Įdomiais, o ne retai ir gana skaudžiais keliais Dievas verbuoja savo bendradarbius. Taip atsitiko ir su jėzuitų steigėju Ignacu Lojola. Gimęs katalikų baskų religingos bajorų šeimos pilaitėje, penkiolikos metų jaunuolis pateko į Ispanijos karaliaus didikų dvarus. Čia buvo progų lavintis riterių ir politikos menuose. Buvo ambicingas, stiprios valios, visada stengėsi pirmauti. Apie tą savo gyvenimo laikotarpį jis pats pasakė, jog buvęs "atsidavęs pasaulio kvailybėms". Jis tikrai buvo romantikas, idealistas ir praktiško charakterio baskas.

Tačiau Dievo Apvaizdos jam buvo skirti kitokie gyvenimo keliai ir kitokia veikla. Kare su prancūzais, ginant Pamplonos miesto pilį, artilerijos sviedinys labai sužalojo dešinę koją. Gydytojams nepasisekė gerai sudėti sulaužyto kaulo, ir tai pastebėta tik gerokai apgijus. Teko vėl koją laužyti ir iš naujo tvarkyti. Visa tai atlikta be jokios anais laikais dar nežinomos anestezijos. Jis viską iškentė, kumščius sugniaužęs, net nesudejuodamas. Bet ir ta operacija nepavyko, liko išsikišęs vieno kaulo galas. Ignacas suprato, kad tai jam neleis dėvėti aukštais ir gan siaurais aulais riterio batų. Pareikalavo išsikišusį kaulą nupjauti. Pjovė paprastu pjūklu be jokio apmarinimo. Po tų visų operacijų Ignacui teko ilgai gydytis gimtojoje pilaitėje. Praleisti laikui prašė, kad jam duotų skaityti riterių romanų, kuriuos labai mėgo. Deja, namuose tokių nebuvo, tai atnešė jam Kristaus ir šventųjų gyvenimų dvi knygas. Ignacas nuobodžiaudamas pradėjo vartyti tų knygų lapus, šiek tiek paskaitinėdamas. Jam tuoj krito į galvą, kad tie šventieji vyrai buvo didesni riteriai už jį patį ir jo draugus. Jam kilo mintis: "Jei šv. Pranciškus, šv. Dominykas ir kiti galėjo taip didvyriškai elgtis, tai ar negalėčiau aš? Jis

pastebėjo ir tai, kad, skaitant šventųjų ir Kristaus gyvenimus, jį apimdavo maloni ramybė, džiaugsmas, dvasios pakilimas, o riterių romanai palikdavo kažkokią tuštumą ir drumstė širdį. Pagaliau suprato, kad verta geriau tarnauti Viešpačiui Kūrėjui ir Jėzui Kristui, kaip tie šventieji, negu tarnauti pasauliui.

Pagijęs tiek, kad jau galėjo nors ir šlubuodamas vaikščioti, Ignacas išsirengė net 15 metų užsitęsusion kelionėn. Pirmiausia 1522 m. jis nukeliavo į Katalonijoje labai mylimą ir gerbiamą vadinamąją "Juodoji Madona" Marijos šventovę. Visą parą išbudėjęs kaip riteris prie jos altoriaus, pakabino ten savo kardą ir šarvus, norėdamas paliudyti, kad jis nuo šiol bus Marijos riteris.

Iš čia Ignacas nukeliavo į Manresos kalnus ir apsigyveno aptiktoje oloje. Kone ištisus metus jis čia labai daug meldėsi, badavo ir skaudžiai baudė savo kūną, atgailaudamas už savo nuodėmes. Tai jis darė ir dėl to, kad norėjo sužinoti, ko Dievas nori iš jo tolimesnio gyvenimo. Viešpats atsiliepė. Kartkartėmis jam apsireikšdavo ir Marija, ir Švnč. Trejybė. Tie apsireiškimai jam leido suprasti, koks artimas žmogui yra Dievas, kaip jis nuolat "veikia, darbuodamasis dėl manęs visuose kūriniuose, kaip kiekvienas darbininkas". Tuos savo išgyvenimus Ignacas susižymėjo užrašų knygutėje. Vėliau iš jų susidarė "Exercitia spiritualia – Dvasinės pratybos". Ta knygutė, kuri per 450 metų iki šiol tebėra geriausias praktiškas vadovėlis žmogui suartėti su Dievu, suprasti Jo valią savo gyvenimui, spręsti įvairiausias gyvenimo problemas ir pasiekti didelio tobulumo-šventumo, kokiame luome ar profesijoje kas begyventų.

Antras ne mažesnės svarbos Ignaco paliktas veikalas — tai jo ordinui parašytos *Konstitucijos*. Praktiškai jos yra "Dvasinių pratybų" tęsinys jėzuitų ordino gyvenimui ir veiklai tvarkyti. Popiežiaus Juliaus III 1550 m. patvirtintos, jos pasako, kas yra jėzuitai ir kokia turi būti jų veikla Bažnyčioje. "Jėzuitas yra narys Draugijos, įkurtos šiam svarbiausiam tikslui: ypatingai ginti ir skleisti tikėjimą, rūpintis krikščioniška sielų gyvenimo pažanga ir mokslu". Išskaičiuojama: "Vieši pamokslai, Dievo žodis, dvasiniai pratimai, krikščioniško mokslo aiškinimas vaikams ir bemoksliams, guosti žmones, teikiant sakramentus, taikinti išsiskyrusius,

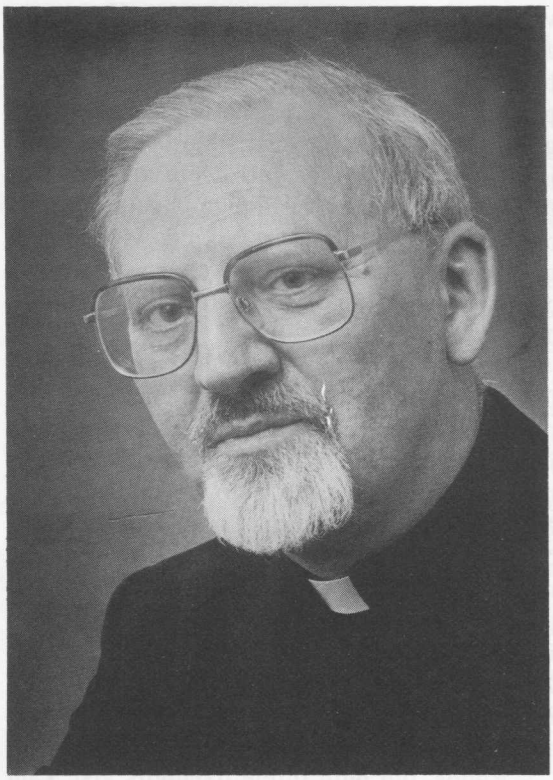

Dabartinis jėzuitų generolas Peter-Hans Kolvenbach

tarnauti kalėjimuose ir ligoninėse bei kiti krikščioniškos meilės darbai Dievo garbei ir žmonių labui".

Anais laikais apie socialinį teisingumą dar nesvajota ir nekalbėta taip, kaip dabar. Tačiau jėzuitai jau pačioje savo veiklos pradžioje rūpinosi visuomenės reikalais. Popiežiaus sostinėje Romoje didelio bado metais jie elgetavo ir maitino tūkstančius badaujančių. Visose jėzuitų mokyklose mokslas buvo neapmokamas. Jas lankė ne tik pasiturinčių didikų, bet ir neturtingų šeimų vaikai. Niekas nesiginčija, kad jėzuitai stengėsi pasitarnauti tikėjimo stiprinimui ir platinimui. Nepamirština, kad, jiems įsikūrus, reformacija jau buvo gyvavusi 30 metų daugelyje Europos katalikiškų kraštų, pradėjusi leisti šaknis ir Lietuvoje. Jėzuitai pateko į religinių kovų ir ginčų sūkurius. Mokyklomis, pamokslais,

viešomis diskusijomis aikštėse ir kaimuose, o ano meto įtakingus vadovaujančius asmenis suburdami į dvasinių pratybų savaites, jie ne tik palaikė katalikų tikėjimą, bet daugeliui padėjo grįžti į Katalikų Bažnyčią. Būtų netiesa rašyti, jog tik jėzuitai atgaivino Lietuvos katalikų tikėjimą. Jie darbavosi drauge ir su vyskupais bei vyskupijų kunigais ir su kitais vienuoliais, pvz., pranciškonais, dominikonais, tačiau negalima paneigti didelės jėzuitų įtakos tikėjimo atsigavimui.

Pietų Amerikos valstybėse, Paragvajuje, Urugvajuje, Argentinoje, jėzuitai ėmė burti vietinius indėnus į kaimelius, miestelius, skelbė jiems Gerąją naujieną, statė bažnyčias, amatų mokyklas, organizavo chorus, mokė menų, žodžiu — žmones kultūrino, o ne vien tik krikščionino. Jiems tai gerai pasisekė. Indėnų rankomis statytos bažnyčios ir jų išpuošimai savo grožiu nesiskyrė nuo Europos šventovių. Vaikų ir mišrūs chorai žavėjo žmones. Juos išmokė žemę dirbti, ūkininkauti, verstis gyvulininkyste ir tokiu būdu ištraukė indėnus iš skurdo, apsaugojo nuo badavimo.

Rodos, tuo būtų turėję džiaugtis visi, kam teko atvykti iš Europos į tuos P. Amerikos kraštus. Deja, į ten keliavo aukso ieškotojai ir vergų pirkliai "laukinių" gaudyti. Jėzuitai priešinosi. Suorganizavo savo globojamuosius gintis, išmokė pasigaminti ginklų. Tai nepatiko vergų pirkliams, kurių nebeįsileido į savo kolonijas. Jie ėmė skųsti jėzuitus Ispanijos ir Portugalijos karaliams, esą jie nebepripažįsta jų valdžios, kurią savo valstybę ir t.t. Pasiųsta kariuomenė užpuolė indėnų gyvenvietes, degino ir griovė namus, sandėlius, net bažnyčias, gaudė vergijon nespėjančius išlakstyti po miškus. Taip jie sužlugdė kultūrinę bei religinę dešimtmečių veiklą. Karaliai ir didikai skundė jėzuitus popiežiui, reikalaudami juos panaikinti. O kai popiežius nesiskubino tenkinti jų reikalavimų, suėmė visus jėzuitus, sugrūdo į laivus ir nuplukdė į Portugaliją bei Italiją, sukimšo į kalėjimus. Pagaliau popiežius karaliams nusileido ir 1773 m. jėzuitų ordiną uždarė.

Grįžtant prie Jėzaus Draugijos pradžios, galima pastebėti, kad ji augo šuoliais. Ignacas ją pradėjo su 9 savo draugais Paryžiuje, o jam mirštant 1556 metais, jų buvo jau 1000, dar po dešimtmečio — jau 3.500, o praėjus šimtmečiui — 15.000 su 500 mokyklų, 300 apaštalavimo stočių-rezidencijų. Daugeriopu požiūriu pirmasis jėzuitų šimtmetis buvo jų "aukso amžius". Tada jie jau buvo pasiekę Kiniją, kur uoliai ir sėkmingai veikė astronomas Matas Ricci, įkultūrindamas katalikų tikėjimą kiniečių kultūron. Prancūzijoje suklestėjo pirmoji ir vienintelė Liudviko Didžiojo kolegija. Vargšų globa pasižymėjo šv. Pranciškus Regis. O kiek kankinių, paguldžiusių galvas už tikėjimą! Mokslininkai, matematikai, teologai, (Pranciškus Suarez, Robertas Belarminas), misionieriai visuose anuomet žinomuose kraštuose. Anksti jėzuitai pasirodė ir Lietuvoje, įkurdami pirmąją aukštąją mokyklą-akademiją Vilniuje, vėliau tapusią pirmuoju Rytų Europos universitetu.

Apie 17-ojo šimtmečio vidurį, o dar sparčiau 18-ame šimtmetyje, pradėjo kisti Europos nuotaikos. Imta garbinti protą, religinis gyvenimas pasidarė paviršutiniškas, šabloniškas. Inteligentijoje-bajorijoje įsivyrauja skeptiškumas bet kokiems įsitikinimams. Jansenizmas tampa netolerantiška kovinga sekta. Teologija ignoravo besikaitaliojančias idėjas, monarchai-karaliai geidė absoliučios valdžios, kišosi į bažnytinius reikalus, į Bažnyčią įsimetė sklerozė, ir jos veikla mažai tesiskyrė nuo pasaulietiškos valdžios veiklos būdo. Visos tos apraiškos rodė, kad jei Bažnyčia nesistengs išmintingai reaguoti į laiko nuotaikas, ji pasidarys nereikšminga praktiškam žmonių gyvenimui.

Jėzaus Draugija tarpo toliau, tęsdama savo tradicinę veiklą Europoje ir heroiškai apaštalaudama misijų kraštuose. Bet ir ji buvo įtraukta į religinių, politinių bei socialinių sūkurių verpetus. Draugija ištikimai tarnavo Bažnyčiai, už tai užsitraukė savo priešų neapykantą. Viena priešų dalis buvo save laikantieji moderniais filosofais, o kita — valdančiųjų sluoksnių "viešpačiai", trečia — vis stiprėjančios griežčiausių katalikų klikos. Tarp 1750 ir 1760 metų Portugalija, Prancūzija ir Ispanija uždarė jėzuitų mokyklas ir kitas jų apaštalavimo įstaigas, o juos pačius ištrėmė iš savo valdų, nemaža sukišo ir į kalėjimus. Jie visokiausiomis priemonėmis skatino popiežių Klemensą XIV panaikinti ordiną, ir jis tai padarė 1773 metais. Popiežiaus dekretas turėjo įsigalioti, vyskupams jį paskelbus savo vyskupijose.

Rusijos carienė Katarina Didžioji neleido vyskupams skelbti dekreto savo valdose, tai jėzuitai ten ir išsilaikė. Dėl to išsilaikė ir Lietuvos provincija. Tai sužinojo buvusieji Vakaruose jėzuitai ir ėmė, kas galėjo, keliauti pas Lietuvos provincijos jėzuitus. Jėzuitų generolo pareigas per tuos keturiasdešimt vienerius Draugijos uždarymo metus ėjo šie lietuviai jėzuitai: Stanislovas Černevičius, Gabrys Lenkevičius ir Pranciškus Ksaveras Kareu (Karevičius?). 1814 m. vėl popiežiaus Pijaus VII atgaivintoji Draugija turėjo apie 600 narių, o to šimtmečio gale jau buvo 15 tūkstančių jėzuitų. 1965 m. jėzuitų skaičius buvo rekordinis — daugiau kaip 36 tūkstančiai, bet dabar sumažėjo maždaug iki 24 tūkstančių.

Šiaurės Amerikoje jėzuitams veikti sąlygos buvo palankios, nors ir sunkios. Juk Amerika tebebuvo neseniai atrastas laukinis kraštas. Jėzuitai metėsi į miškus ieškoti indėnų. Čia ypač pasižymėjo T. de Smet. Keletas jėzuitų laimėjo ir kankinio vainikus. T. Marquette, plaukdamas laiveliu su palydovais Šv. Lauryno upe, pasiekė didžiuosius ežerus ir pirmas iškėlė koją šiandieninės Čikagos krantuose. T. Damen pastatė pirmąją katalikų Šv. Ignaco kolegiją ir Šv. Šeimos bažnyčią Čikagoje. Greitai jėzuitai paplito po visą Š. Ameriką ir Kanadą, steigdami mokyklas, universitetus ir katalikiškas organizacijas. Iš jų mokyklų daug jaunimo įstojo į Draugiją.

Kokia bus tolimesnė jėzuitų ateitis moderniame, sumaterialėjusiame ir gerokai nukrikščionėjusiame pasaulyje? Nebūtų prasmės pranašauti. Tai žinoma tik vienam visatos Valdovui. Kaip visa Katalikų Bažnyčia, taip su ja drauge ir jėzuitai imasi trejopo uždavinio: vis giliau suleisti šaknis į savo esmines tradicijas, būti moderniajam pasauliui patikimi Evangelijos liudytojai ir nuoširdžiai tarnauti tokiam pasauliui, koks jis yra, negarbinant nostalgiškai "praėjusių laikų" ir neaimanuojant, koks blogas dabartinis pasaulis... Jau prieš 30 metų žymus prancūzas teologas Henry de Lubac, S.J., sakė: "Aš privalau tikėti Tave, tikėti Tavo teisingumą ir meilę. Tai tūkstantį kartų geriau, negu tik ištarinėti Tavo vardą". Šv. Ignaco Lojolos pavadintoji "mažiausioji draugija", save taip vadinanti ir dabar, gali tik tikėtis ir prašyti savo bičiulius melsti Viešpatį, kad jėzuitai niekad nenutiltų, bet visada žodžiu ir darbu liudytų tai, ką išsako jų vardas.

(T.J. Kidyko, S.J., vertimas ir santrauka J. Paderberg, S.J., straipsnio "The Society of Jesus is Not Quiet", America, Sept. 29, 1990).

KAUNO JĖZUITŲ GIMNAZIJĄ PRISIMINUS

Vytenis Statkus

Prieš 67 metus Kaune pradėjo veikti jėzuitų gimnazijos užuomazga — pirmoji klasė. Jau visai išaugusios gimnazijos veikimą, vos 16 metų praslinkus, užgniaužė Lietuvą užplūdusi sovietinė okupacija. Lyginant su šimtmečius trukusias tradicijas turinčiomis mokslo ar mokymo institucijomis, tai tragiškai trumpas, nedaug galėjęs duoti laikotarpis.

Gyvenimas parodė, kad Kauno jėzuitų gimnazija savo egzistavimą visiškai pateisino. Būtų nerealu ir nekuklu gimnazijos įtakai priskirti kurių nors jos alumnų pasiekimus gyvenime, tačiau būtų lygiai taip pat neteisinga nutylėti jos įtaką jų asmenybes formuojant.

Šio meto Lietuvos gyvenimo įvairiose srityse vienas iš didžiausių autoritetų, o gal ir didžiausias autoritetas, yra kardinolas Vincentas Sladkevičius — Kauno jėzuitų gimnazijos alumnas. Jėzuitai už jį nuopelnų nesisavina, bet kad jo asmenybė formavosi jų įtakoje, paneigti negalima.

Dar Lietuvoje, o geresnę atmintį turinčių asmenų ir dabar, mėgstama žnybtelti: "savo pačių ir kitų mokyklų nesuvaldomus padaužas tėvai siųsdavo į jėzuitų gimnaziją; tai ir tu buvai geras 'paukštelis', jei ten mokeisi". Jei taip tikrai buvo, tam turėjo būti pagrindo, nes ir be drastiškų drausminimo priemonių tokie "paukšteliai" prisitaikydavo prie gimnazijoje vyravusios dvasios. Ten buvo ne vien teikiamos įvairių mokslo doktrinų žinios, bet buvo ugdomas ir charakteris, katalikybės dėsnių nuodugniu pažinimu paremta moralė, kolegiškas solidarumas, atsakingumas už savo elgesį. Išaugę, sustiprėję, gerieji asmenybės bruožai pradeda užimti neigiamųjų vietą. Taip išugdytos asmenybės sudaro geriausią pagrindą bet kuriai

ŠV. IGNACAS IR JĖZAUS DRAUGIJA

KUN. J. LAURIŪNAS, S.J.

Įdomu, kaip būtų susiklostęs mūsų tautos ir lietuvių kalbos likimas, jei nebūtų buvę Vilniaus universiteto... O jo tikrai nebūtų buvę (16 šmtm.), Vilnius nesipuoštų gražiu ištisu kvartalu, jei nebūtų buvę šv. Ignaco, kuris įsteigė sambūrį, pavadinęs jį "Jėzaus kuopa", o istorija šį sambūrį pavadino jėzuitais. Mes, lietuviai, esam skolingi šiai neeilinei asmenybei, ispanui, tikriau baskui, kurio bendraminčiai dirbo Lietuvoje, be universiteto įsteigę čia kelias kolegijas — vid. mokyklas.

Savo atsiminimuose Ignacas rašo, kad jis mėgdavo žiūrėti į žvaigždėtą dangų. Jis galėdavo ištisas valandas žvilgsniu klaidžioti po mirgantį dangaus skliautą, ir tai pakeldavo jo sielą. Ši detalė galbūt padės kiek suprasti tą žmogų ir jo užmojus.

Jis gimė 1491 m. Lojolos gyvenvietėje, tiksliau pilyje. Užaugo dvaro aplinkoje. Savo savarankišką gyvenimą pradėjo kaip *Navaros* kunigaikščio armijos karininkas. Šį laikotarpį prisimindamas, rašo, kad pirmasis jo gyvenimo ketvirtis priklausė "pasaulio tuštybei".

Jo gyvenimui lemiamą įtaką turėjo mūšis prie *Pamplonos*, Navaros sostinės. Čia parodė daug narsumo, buvo sunkiai sužeistas į kojį. Ilgas gulėjimas lovoje buvo puiki proga gilesniems apmąstymams, apsiskaitymui. Jam į rankas pateko religinių knygų. Jis perkainavo visas žinomas vertybes ir nusprendė ieškoti to, kas *pastovu, tikriausia, amžina*. Jo žvilgsnis klajodavo padangių žvaigždėtuose plotuose, jo sielon užklysdavo mintis apie Dievą. Iki šiol tarnavęs žemiškam valdovui, nusprendė tarnauti *dangaus Valdovui*. Pasveikęs nuvyksta į ispanų tautos šventovę Montserrat, pas benediktinų vienuolį atlieka išpažintį iš viso gyvenimo, prie stebuklingo Marijos paveikslo pakabina savo šarvus — kardą ir, apsivilkęs prastu drabužiu, kiek raišuodamas, pasileidžia kelionėn kaip *Dievo riteris* ir maldininkas. Tai tarsi Don Kichotas, tik su aukštesniu idealu.

Panoro būti atsiskyrėliu. Manrėsos kalne pasirinko olą. Čia galutinai apsisprendė ir subrendo, čia patyrė sunkių dvasinių *kovų*, čia suprato, kad šventumo pagrindas — *ne išorinis griežtumas*, bet vidinis apsivaldymas, vidinė asmens pusiausvyra. Suprato valios svarbą, siekiant *aistrų apvaldymo ir vidinės harmonijos minčių* bei jausmų pasaulyje. *Fizinį ištvermingumą* vertino kaip priemonę aukštesniam tikslui. Pajuto ypatingą pamaldumą į Kristų.

Pasinaudodamas savo asmenine patirtimi, parašė knygutę *"Dvasinės pratybos"*. Tai tarsi

---

sveikai visuomenei, nesvarbu ar jos būtų vadovaujančiuose savo profesijų postuose, ar tik sąžiningai savo kuklų darbą dirbantieji eiliniai.

Prisimenant Kauno jėzuitų gimnaziją, pridera prisiminti ir įvertinti joje dirbusius, ją beveik iš nieko sukūrusius. Pirmoje vietoje reikia paminėti visų su gilia pagarba prisimenamą Rektorių tėvą Joną Kipą, S.J., jo gimtąja vokiečių kalba buvusį vadinamą Johannes Kipp, S.J. Savo taktu, sugebėjimais, meile jaunimui ir administraciniais sugebėjimais jis buvo nusipelnęs visų jam mielai pripažįstamą ir neginčijamą autoritetą. Jam artimai talkino tuo metu dar labai negausūs lietuviai jėzuitai tėvas Benediktas Andruška, S.J., tėvas Jonas Paukštys, S.J., tėvas Jonas Bružikas, S.J. Dauguma jaunųjų savo amžiumi mokytojų buvo vokiečiai klierikai, aplietuvintomis pavardėmis, Fulstas, Behlau, Sunderis, Austas, Andritzkis. Tokių pat jaunų jėzuitų tarpe buvo Rimkevičius, Beleckas, Krištanavičius, Kubilius ir kiti, vėliau tapusieji jau visai "sulietuvėjusios" jėzuitų Lietuvos provincijos šulais. Nemaža pavardžių laiko slinktis yra išdildžiusi iš atminties, bet jų darbai yra išlikę jų mokiniuose, tebedirbančiuose "ad maiorem Dei gloriam" ir Tėvynės Lietuvos naudai.

vadovėlis — kaip susitvarkyti save, kaip *pažaboti vaizduotę*, kaip įkinkyti valią, kaip melstis. Ši knygutė skirta ne pasiskaitymui, bet *praktikai*, kaip plaukimo vadovėlio nauda patiriama ne kambaryje, bet vandenyje. "Dvasinių pratybų" programa numatyta 30-čiai dienų.

Ignacą vargino klausimas: *ko Dievas nori iš jo?* Kokia yra Dievo valia jo atžvilgiu? Ko Dievas laukia iš jo šiuo ar kitu atveju? Ši mintis jam vis nuolat iškildavo. Tai Ignaco širdies bruožas. Visą gyvenimą jis nuolat klausė maldoje: Viešpatie, ką turiu daryti, kokiu keliu eiti?

Ir jis nusprendžia studijuoti teologiją. 33 metų vyras sėda į mokyklos suolą kartu su vaikais mokytis lotynų kalbos... Tai nebuvo lengva, bet jis kantriai viską pakėlė. Paskui aukštesnės studijos Paryžiuje, kur suranda vienminčių pamaldžių draugų, kurie ir sudaro būsimosios "Jėzaus Draugijos" branduolį. 1540 m. popiežius patvirtina šį sambūrį, kuris įsipareigoja dirbti Bažnyčios labui ir pažada griežtą paklusnumą popiežiui.

Nuo dabar Ignacas visas savo likusio amžiaus (16 metų) jėgas skiria šiam sambūriui. Mirė 67 metų amžiaus. Išryškėja jo organizaciniai gabumai, pasirodo nepaprastas darbštumas ir uolumas. Jo laiškai, rašyti įvairiems asmenims, sudaro 12 tomų. Be darbo, daug laiko skyrė maldai; *besimelsdamas priimdavo įvairius sprendimus*. Pasižymėjo didele meile žmonėms, tiek saviems, tiek svetimiems. Jo taisyklė buvo: *"Nepaisyk artimo klaidų. Būk visada pasirengęs jį pateisinti. Būk greitas vien save kaltinti"*. Turėjo patrauklumo dovaną, mokėjo bendrauti su žmonėmis. Jo šūkis: *tarnauti, tarnauti*. Versmė, iš kurios tryško jo uolumas, darbštumas ir meilė, buvo tarnavimo mistika.

Nežiūrint savo asmenybės nepaprasto kilnumo, Ignacas buvo kai kurių žmonių nesuprastas — vadinamas intrigantu, fanatiku, garbėtroška, diktatoriumi. Tai kalbos žmonių, pažinojusių jį iš tolo: panašios kalbos gali būti ir *neregių apie spalvas*...

Daug knygų yra parašyta apie jį, mėginta įspėti jo asmenybės mįslę. Ryškiausias Ignaco bruožas: jis buvo žmogus, giliai giliai *atsiskleidęs amžinybei*, giliai įaugęs į Dievą, kasdienybės darbuose visur Jį jautęs ir iš Dievo artumo patyręs gilų džiaugsmą. Ši būsena buvo jo kelio pabaigoje, o ne pradžioje: tai buvo Dievo dovana ir kartu jo didelių pastangų, didelės ištikimybės Dievui vaisius. Kas buvo Ignacas, kokia didi asmenybė, gali mums pasakyti ir žymusis dailininkas Rubensas, gimęs po Ignaco mirties 21 metais ir nupiešęs jo paveikslą. Jame matome, kaip šventasis pagydo velnio apsėstąjį. Ignacas žinojo, kokios *tamsios jėgos* gali pavergti žmogų. Savo knygutėje "Dvasinės pratybos" jis nurodo kelią išsivaduoti. Ar šių dienų žmogui tai ne aktualu? Ar jis nevergauja žemiems pradams ir tamsioms jėgoms? Genialusis Rubensas suvokė, kuo didis Ignacas ir ką jis mums primena.

Ignacas paliko savo kūdikį — Jėzaus Draugiją. Jos tikslas: padėti žmonėms eiti prie Dievo. Dievo garbė, Bažnyčios interesai, sielų nauda — štai kam turi pašvęsti savo gyvenimą šios Draugijos narys.

Draugijoje akcentuojamas klusnumas. Tai vaistas prieš *palaidumo demoną, kraštutinį individualizmą ir subjektyvizmą*. Jėzuitų gairės yra ne *jausmų bangos*, bet vyresniojo valia. Be šio klusnumo Draugija nebūtų tiek nuveikusi, kiek nuveikė.

Ignacas savo draugams paliko šūkį: "Didesnei Dievo garbei!" Kas tarnauja šiam tikslui — to siekti, tai rinktis? Kur nėra Dievui garbės ar mažesnė garbė — to atsisakyti.

Savo darbo lauku jėzuitai pirmiausia pasirinko misijas pagonių kraštuose. Pamatę, kaip *portugalai ir ispanai* kolonistai engia čiabuvius, jis atitinkamai informavo Portugalijos ir Ispanijos sostus. Šiuo žygiu sukėlė nepasitenkinimą baltųjų kolonistų tarpe.

Pietų Amerikoje, Urugvajuje indėnus subūrė į bendruomenes (ispaniškai *redukcijas*), kur žmonės bendrai dirbo, dalinosi darbo bei žemės vaisiais, apsiėjo be pinigų. Tai vadinamoji "indėnų valstybė". * Jų tarpe išnyko girtavimas, panaikintos sunkiosios bausmės, išaugo amatai, pakilo buities lygis. Šiuo pirmuoju eksperimentu pasaulyje žavėjosi anų laikų garsenybės *Monteskjė, Herderis, Gėtė*. Panašių bendruomenių buvo Ekvadore, Bolivijoje. Joms visoms buvo duotos tam tikros normos iš Is-

---

* Redukcijoje būdavo iki kelių tūkstančių žmonių. "Jėzuitų respublikoje" buvo apie 100.000 indėnų.

Jėzuitų generolas Peter-Hans Kolvenbach su lietuviais jėzuitais Čikagoje

Jono Tamulaičio nuotr.

panijos ir Portugalijos gubernatorių, bet tvarkėsi patys indėnai, vadovaujami jėzuitų. Pavyduoliai kolonistai jėzuitų adresu paskleidė šmeižtų, kilo trintis tarp indėnų ir baltųjų kolonizatorių, jėzuitai buvo išvaryti, o bendruomenės, gyvavusios apie 150 metų, buvo likviduotos. Paskutinės indėnų išimtinės teisės buvo panaikintos 1848 m.

Konfliktas dėl redukcijų vėliau buvo viena iš priežasčių, kad Ispanijos ir Portugalijos sostai spaudė popiežių panaikinti jėzuitus.

Didelis jėzuitų priešas buvo filosofas B. Paskalis, juos kaltinęs supasaulėjimu ir kitomis klaidomis. Paskalis, būdamas giliai religingas ir taikydamas sau aukštas moralės normas, negalėjo suprasti, kodėl jėzuitai taikė mažus reikalavimus kitiems. Eidami į pasaulį, jie neišvengiamai turėjo bent kiek derintis prie jo ir negalėjo daug ko iš kitų reikalauti, jei šie nebuvo priaugę.

Ši vienuolija išgyveno didelę dramą, kai 1773 m. popiežius, spaudžiamas pasauliečių valdovų, ją panaikino. Jėzuitai *nesilankstė* valdovų *liberalumui*, sėkminga ir plati jų darbuotė daugeliui žadino *pavydą, pavienių narių klaidos buvo išpučiamos* ir priskiriamos visai bendruomenei. Prisidėjo čia ir nacionalinis siaurumas. Šį skaudų smūgį Draugija gražiai priėmė, nusilenkdama Apvaizdos lemčiai ir savo likime matydama kviečio grūdo dalią. Draugijos vadovybė ir kai kurie nariai buvo įkalinti. Praėjo 40 metų, prasiblaivė dangus, išsisklaidė šmeižtai, išryškėjo kaltinimų nepagrįstumas, aprimo aistros. Draugija vėl buvo prikelta gyvenimui: popiežius atgaivino. Išsipildė vieno poeto svajonė: "Grįžkite išmintingieji ir sumanūs tėvai!"

ŠIEK TIEK APIE REKOLEKCIJAS

LEONAS ZAREMBA, S.J.

Kartą vienas jaunuolis ruošėsi įstoti į gimnaziją. Ši mokslo įstaiga turėjo ir savo bendrabutį mokiniams. Mokyklos direktorius aprodinėjo jaunuoliui pastatus. Kai jie prisiartino prie bendrabučio skyriaus, direktorius pasakė, kad jis nenori trukdyti bendrabutiečiams. Jie šiuo metu atlieka rekolekcijas, visą laiką tyli. Jaunuolis paklausė:

— Kiek laiko jie tylės?

— Keturias dienas.

— Keturias dienas?! Ar žmogus gali tiek ištverti?

— Tai nesunku rekolekcijose.

— O kas gi yra tos rekolekcijos?

— Nelengva duoti trumpą ir aiškų atsakymą. Nei tyla, nei užsidarymas nėra patys esminiai dalykai rekolekcijose. Jie yra labai svarbūs, bet nėra lemiantys dalykai. Rekolekcijos yra darnus junginys maldų, mąstymų, savęs įžvalgų, pasitarimų su vadovu. Kai pas mus apsigyvensi, — turėsi progų kasmet atlikinėti rekolekcijas. Tuomet gerai suprasi, nes pats jas išgyvensi.

Tikrai labai gerai pasakyta. Rekolekcijas reikia pabandyti, reikia išgyventi. Šio straipsnio tikslas yra šiek tiek supažindinti su rekolekcijomis tuos, kurie niekad nebūtų jų atlikę, o tiems, kurie jas praktiškai pažįsta, yra naudinga turėti ir teorinių duomenų.

Kas yra rekolekcijų autorius? Juo yra laikomas šv. Ignacas Lojola, ispanas baskas. Jis gyveno pirmoje šešioliktojo amžiaus pusėje. Sužeistas kautynėse, pakeitė savo gyvenimą. Palikęs karininko tarnybą, sunkiomis sąlygomis studijavo ir buvo įšventintas į kunigus. Visą savo gyvenimą nukreipė į apaštalavimą ir įsteigė jėzuitus, oficialiai vadinamus JĖZAUS DRAUGIJA. Tai, ką jis pats pergyveno, užrašė knygelėje, kurią pavadino EJERCICIOS ESPIRITUALES, tai ir yra rekolekcijos, raidiškai — DVASINĖS LAVYBOS. Šv. Ignaco mintis buvo ta, kad ir kiti žmonės pasinaudotų jo patir-

---

(Kehrt wieder, kluge und gewandte Väter). Draugija netrukus atsigavo ir vėl grįžo arti senųjų dirvonų.

Daug vagų išarė jėzuitai ir Lietuvoje. Čia atvykę praėjus vos 13 metų po šv. Ignaco mirties. Taip greitai augo jų vienminčiai! Matyt, veikė įsteigėjo asmenybės jėga, jo idėjų žavumas: ieškoti *ne savo*, o *Dievo garbės; savęs negailėti* Dievo tarnyboje; Kristaus *ugnį nešti kuo toliau* ir *plačiau*; nestatyti *ribų savo meilei* ir aukai.

Gražiai dirbančius Lietuvoje jėzuitus palietė didelis smūgis: 1655 m. į Lietuvą įsiveržė maskviečiai, sudegino Vilnių, kuris liepsnojo *17 dienų*, apiplėšė apylinkes. Netrukus įsiveržė švedai, kilo *maras ir badas*. Universiteto pastatai pavirto pelenais, išplėšti dvarai nebeteikė pajamų. Draugija neteko daug narių... Reikėjo net viso šimtmečio atkurti išblaškytas jėgas, atstatyti pastatus. Ignaco sūnūs nenusiminė, nenuleido rankų: vėl stengėsi prikelti universitetą iš mirties. Prikėlė, tik neilgai dirbo. Netrukus buvo panaikinta Draugija. Dalis narių liko ir toliau dirbti mokytojais, kiti pasitraukė į Sibirą dirbti tarp tremtinių — *Irkutsko* pirmoji bažnyčia buvo jų statyta.

Nekatalikas Fülöp-Miller, parašęs istorinę apybraižą apie jėzuitus, turinčią daugiau negu 600 puslapių, taip atsiliepia apie juos: "Aš jų nekeliu į padanges, kaip kiti, nė nejuodinu, kaip kiti, bet turiu pripažinti, kad jie yra padarę klaidų, kaip ir visi kiti, tačiau idealizmo ir entuziazmo jie parodė ne mažiau už kitus".

Mūsų laikams reikia idealizmo, reikia meilės, reikia aukos, reikia nuolatinio dvasinio atsinaujinimo, reikia Dievo ieškojimo — tik su šia sąlyga laikai prašvis!

tais dvasios reiškiniais, nes žmonių sielos, nors pirmu požiūriu ir labai skirtingos, iš esmės yra tos pačios, ar bent labai panašios. Knygelė, — ją drąsiai vadiname tik knygele, — neparašyta skaitymui, pvz., rekolektantui pačiam vadovautis. Ji parašyta vadovaujančiam, direktoriui, davėjui. Bet ir rekolekcijų davėjas labai apsiriktų, jei manytų, kad galima vadovauti rekolekcijoms, jų gerai pačiam neatlikus ir nepastudijavus.

Priešingai dažnai vyraujančiai populiariai nuomonei, mąstymai apie mirtį, teismą, amžinybę nėra esminiai. Gali būti visai neduodami; taip pat gali būti duodami labai sėkmingai. Vadinamos pirmosios savaitės esminiai mąstymai yra apie nuodėmę, nes tai yra pasipriešinimas Dievo valiai. Pilnose rekolekcijose neapleidžiama mąstymo apie pragarą. Mąstymų tvarką ir temas parenka rekolekcijų vedėjas, stengdamasis prisitaikyti prie rekolektantų fizinių ir dvasinių savybių. Taip pat esminis dalykas yra pajusti, labai gyvai pajusti, išgyventi, kad Dievas yra gailestingas. Susitaikymo sakramentas yra taip pat esminis pirmosios savaitės elementas. Populiariai visi taip maždaug ir įsivaizduoja rekolekcijas. Žinoma, prieš šiuos mąstymus paprastai būna svarstymai apie žmogaus tikslą. Įdomus dalykas, kad nepaprastai gili, nors ir trumputė, santrauka apie žmogaus tikslą buvo parašyta ir įdėta į rekolekcijų knygelę daug vėliau. Šv. Ignacas jau buvo pats atlikęs, paties Dievo vadovaujamas, rekolekcijas, keliavęs į Šventąją Žemę, atlikęs literatūrines studijas ir tuo metu bestudijuojąs filosofiją.

Pilnos rekolekcijos užtrunka apie mėnesį laiko. Jos padalintos į vadinamas savaites, bet ne kalendorine prasme ir ne vienodo ilgumo. Pirmoji savaitė, apie kurią tik ką užsiminėme, yra tik pradžia. Tai tik nusikratymas nuodėmės pančių, išsilaisvinimas iš piktojo vergijos ir pasiruošimas išgirsti Dievo balsą. Vieno rekolekcijų komentatoriaus posakiu — tai DEFORMATA REFORMARE, (Tai, kas sugadinta ir iškreipta, — atitaisyti, sutvarkyti).

Po šios pirmosios savaitės pereinama į pozityvią programą. Visas dėmesys nukreipiamas į Jėzų Kristų. "Jūsų vienintelis mokytojas yra Kristus" (Mato 23,10). "Nėra po dangumi žmonėms duota kito vardo, kuriuo mes galėtume būti išgelbėti" (Apd. 4,12). Jėzus mokė žmones savo pamokslais, darbais, visu savo gyvenimu. Antrojoje savaitėje mąstomas Jėzaus gyvenimas tiesiog iš Evangelijos. Mąstymų kryptis ne bet kokia; ji diriguojama, kad mes savo gyvenimą sutapatintume su Jėzaus gyvenimu, kiek mums šiomis konkrečiomis sąlygomis yra galima ir būtina. Stebime Jėzų, kad Jis taip ir taip pasielgė. O kaip mes turime gyventi ir elgtis? Ko Dievas iš mūsų nori? Kokia Jo valia? Šios vadinamos antrosios savaitės tikslas ir yra suderinti savo gyvenimą su Kristaus gyvenimu. Naudojantis to paties komentatoriaus žodžiais: REFORMATA CONFORMARE (Tai, kas ištaisyta ir sutvarkyta, — pritaikyti ir suderinti su Kristumi).

"Pasėlys ant uolų — tai tasai, kuris, girdėdamas žodį, tuojau su džiaugsmu jį priima. Tačiau jis be šaknų — nepastovus žmogus. Ištikus kokiai negandai ar persekiojimui dėl žodžio, jis lengvai atpuola" (Mato 13, 20ss). Stebėdamas Kristų, žmogus negali nesusižavėti tokia asmenybe. Bet nepakanka vien tik to susižavėjimo. Gyvenimas yra kova, bandymai, sunkenybės. Kad rekolektantas nepabūgtų ir nepalūžtų, trečiojoje savaitėje mąstoma apie Kristaus kančią. "Kristaus kančia, stiprink mane!" Rekolekcijos nėra iliuzijų gaudymas, bet pasiruošimas realiam gyvenimui. Liekant prie to paties komentatoriaus: CONFORMATA CONFIRMARE (Tai, kas buvo pritaikyta ir suderinta, sutvirtinti).

Pilnosios rekolekcijos užbaigiamos ketvirtąja savaite. Čia mąstoma apie Jėzaus prisikėlimą, Jo pasirodymus mokiniams ir apie Jo žengimą į dangų. Prisikėlęs Kristus daugiau nebemiršta, mirtis Jam nebeturi galios. Jo kūnas sudvasintas, perkeistas. Rekolektantas turi pasijusti tikru krikščioniu, nes tikras krikščionis yra naujas kūrinys. Tikras krikščionis gyvena pasaulyje, bet jis ne iš šio pasaulio ir ne šiam pasauliui.Viskas yra Dievui Kristuje. Normaliai ši vadinamoji ketvirtoji savaitė būna trumpiausia, bet ji vainikuoja visas kitas. Rekolekcijų komentatorius tai vadina: CONFIRMATA TRANSFORMARE. (Tai, kas buvo sutvirtinta, turi būti perkeista, transformuota).

Ne visi gali skirti mėnesį laiko tokioms dvasinėms lavyboms. Laimingi tie, kurie taip gali ir kurie tikrai gerai atlieka pilnas rekolekcijas. Negalintiems būna sutrumpinamas laikas, prisitaikoma prie sąlygų. Tinkamiausia vieta bet

Švenčiausioji Mergelė Marija — Kelrodė

Kai lietuviai jėzuitai 1948 m. įsteigė savo rezidenciją Čikagoje, ji buvo pavadinta *Maria della Strada* vardu. Žmonėms šis vardas atrodė keistas, jie nesuprato, dėl ko jėzuitai jį pasirinko. Pvadinimą Maria della Strada (itališkai paprastai sakoma Madonna della Strada) lietuviškai sunku išversti. Gal tiksliausias žodinis vertimas būtų: *Kelio* arba *Gatvės Marija*. Žinoma, lietuviui toks pavadinimas nebūtų priimtinas. Kai kurie mėgino versti: *Pakelės Marija*.Bet ir šis pavadinimas neatitinka originalo prasmės. Tad kun. K.J. Ambrasas, S.J., rašydamas apie tą šv. Ignaco ir

(žiūr. toliau psl. 126)

kokioms rekolekcijoms yra specialūs rekolekcijų namai, bet yra galima bet kokia vieta. Galima taip sutvarkyti reikalus, kad ir gyvenant įprastose sąlygose atliekamos pilnos rekolekcijos. Rekolekcijos būna duodamos slapta net koncentracijos lageriuose ir kalėjimuose. Rekolekcijos labai elastiškos.

Rekolekcijas šv. Ignacas naudodavo padėti žmonėms apsispręsti pašaukimuose ar kituose labai svarbiuose gyvenimo reikaluose. Taip pat rekolekcijos tinka krikščioniškam gyvenimui ugdyti. Nedaug yra taip konkrečių, taip praktiškų ir taip gerai susistemintų priemonių, kaip pilnos, autentiškos rekolekcijos. Čia sujungiamos visos priemonės, praktikuotos jau nuo pirmųjų krikščionybės laikų. Išeinama, tam tikra prasme, į dykumą (atskiri rekolekcijų namai); praktikuojama tyla, kad ryškiau girdėtųsi Dievo balsas; praktikuojama atgaila; pasivedama vadovo priežiūrai, dalyvaujama liturgijoje. Šių dalykų rekolekcijų autorius neišrado; jie buvo seniai žinomi ir praktikuojami. Šv. Ignaco nuopelnas yra tik tas, kad jis viską sutelkė į nuostabų derinį, aiškią sistemą.

Šv. Pranciškus Salezietis yra pasakęs, kad (jau jo laikais, t.y. XVI — XVII šimtmetyje) daugiau yra atsivertimų, negu raidžių šioje šv. Ignaco rekolekcijų knygelėje. Tai labai charakteringas Bažnyčios daktaro sprendimas. Nėra nė vieno, kurs, atlikęs pilnas, ar santraukines, ar bent dalines rekolekcijas, nesidžiaugtų, nedėkotų Dievui už gautas malones. Oficialiai Bažnyčios patvirtinta ir rekomenduota, išversta į įvairias kalbas, maža rekolekcijų knygelė yra tapusi viena iš krikščioniškų klasikų veikalų.

pirmųjų jėzuitų labai vertinamą ir gerbiamą Marijos (Madonna della Strada) paveikslą, jį pavadino *Kelrodės Mergelės Marijos* paveikslu, buvusiu to paties vardo bažnytėlėje Romoje. Čia beveik pažodžiui perspausdinsime tą minėtą K.J. Ambraso, S.J., straipsnį apie šį paveikslą ir bažnytėlę.

Redakcija

Jėzuitai jaučia ypatingą prieraišumą Švč. Kelrodei Mergelei Marijai. Mat Romos bažnyčia šį vardą yra perėmusi iš Draugijos pirmosios bažnyčios, kurią šv. Ignacas su pirmaisiais jėzuitais pasirinko savo apaštalavimui.

1538 m. rudenį šv. Ignacas su būreliu bičiulių atžygiavo į tuščią Frangipani dvaro namą netoli Torre del Melangolo, visiškai netoli nuo šios Kelrodės Marijos bažnyčios. Šioje bažnyčioje šv. Ignacas su kitais jėzuitais dažnai laikydavo Mišias, klausydavo išpažinčių, sakydavo pamokslus ir mokydavo romiečių vaikus katekizmo. Kun. Petras Codacio, labai gerbęs šv. Ignacą ir kitus jo sekėjus, džiaugėsi galįs jiems leisti pasinaudoti šia bažnytėle.

Nuo 1538 m. gruodžio ligi 1539 m. gegužės mėn. Romą ir jos apylinkes paspaudė rūstūs šalčiai, todėl žmonėms buvo striuka su maistu: miestelėnai badavo, vis dažniau ir dažniau girdėdavosi, kad naktimis nemaža išmirusių. Pamatęs, kad sostinėje tie vargšai niekaip neatsispirs žiemos negandoms, šv. Ignacas, šimtais jų surinkęs, apgyvendino po visokius Frangipanio užkampius. Jėzuitai tada pasklido pas turtingiausias šeimas, kad sušelptų maistu badaujančius. Sakoma, kad per tuos siaubinguosius mėnesius šv. Ignacas išgelbėjęs apie 3.000 žmonių.

Tuo metu Romoje gyvenęs kažkoks kunigas iš Lodi, šiaurės Italijos, Petras Codacio. Jis buvo Lodi katedros kanauninkas ir popiežiaus Pauliaus III rūmų valdytojas. Per tuos rūsčius speigus kun. Codacio matė, kaip be perstojo plūsta alkani ir beglobiai, kurie ieško ir suranda pagalbą ten, kur apsistoję jėzuitai. Sujaudintas tokio evangeliško geraširdiškumo, jis pasiprašė priimamas į jų būrį. Jau turbūt po badmečio atlikęs rekolekcijas, 1539 m. priimamas į Jėzaus Draugiją prokuratoriumi, arba iždininku. T. Codacio gerai mena du dalykus: jis buvo pirmasis į Jėzaus Draugiją priimtas italas ir per jį ši Draugija prisiglaudė Kelrodės Marijos bažnyčioje.

1540 m., kai dvaro savininkas atsisakė savo lobio, — prie Mergelės Kelrodės bažnyčios stovinčio dvaro, — Šv. Tėvas bažnyčią su visu kitu padidėjusiu turtu tų pačių metų lapkričio 18 d. padovanojo Tėvui Codacio. Šis kunigas atsikrausčiusiems iš Frangipani palivarko jėzuitams viską perleidžia, kad jie čia įsikurtų savo veiklos centrą. 1541 m. birželio 24 d. kun. Codacio oficialiai paprašo Šv. Tėvą, kad leistų Mergelės Kelrodės bažnyčią su visu kitu turtu perduoti Jėzaus Draugijos generolui, kad šitaip Amžinajame mieste jie turėtų savo pirmąją bažnyčią. Popiežius mielai šį prašymą patenkina ir padovanoja bažnyčią šv. Ignacui, kuris ją 1542 m. gegužės 15 d. priima.

Kelrodės Marijos bažnytėlė buvo maža ir siaura, netgi anuomet, dar šv. Ignaco laikais, jau buvo gerokai senstelėjusi. Jos tikrasis pavadinimas — Šv. Marijos Astali bažnyčia (Santa Maria degli Astalli), t.y. Astalių šeimos pastatyta Šv. Marijos bažnyčia, bet ilgainiui žmonės ėmė ją vadinti Santa Maria della Strada. Kartais sakoma, kad bažnyčia taip pavadinta todėl, kad gatvė, arba kelias, tiesiai veda į bažnyčią. Šią bažnytėlę ypač pamilo Ignacas ir jo pasekėjai. Daugel jėzuitų klūpojo priešais Marijos su Kūdikėliu ant rankų paveikslą, o prieš jos altorių pirmieji jėzuitai duodavo įžadus. Daugel šventųjų čionai meldėsi, dar daugiau jėzuitų meldė jos pagalbos.

Šv. Ignacas, nusprendęs Kelrodės Marijos bažnyčią padaryti Draugijos veiklos centru, išsinuomojo gretimą prie bažnyčios namą, pakankamai erdvų, kad tiktų jėzuitams gyventi Romoje. Naujasis pastatas buvo galutinai įrengtas 1544 m. rugsėjo mėn. Kambariai, kur gyveno šv. Ignacas, išliko ligi mūsų dienų — jie taip sukomponuoti į naujausios konstrukcijos pastatą, kuris tinkamai derinasi su XVI a. statiniais. Tie kambariai ir šiandien Romos tikinčiųjų bei ekskursantų lankomi.

Mažutė Marijos bažnytėlė greitai pasidarė per ankšta jėzuitų pamokslų klausyti plūstančioms minioms. Nors Ignacas pridūrė priestatą, bet vis vien žmonės dažnai klausydavo pamokslų, stovėdami atokiai aikštėje. Tad jis nutarė per-

T. STANISLOVAS GRUODIS, S.J. (1896 – 1990)

Kun. S. Tamkevičius, S.J.

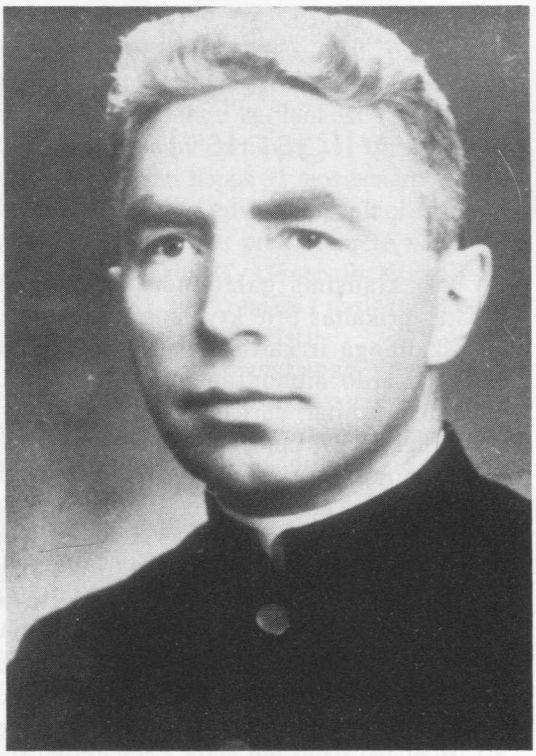

T. Stanislovas Gruodis, S.J.

Tėvas Stanislovas Gruodis, S.J., gimė 1896 m. vasario 12 d. Pabaisko parapijoje (Ukmergės apskr.), Bogužiškių kaime. Jo tėvai buvo giliai religingi ir augino gausią šeimą — keturis sūnus ir keturias dukras. Motina Stasiuką paruošė pirmajai išpažinčiai ir Komunijai. Ukmergės mokykloje mokiniai buvo rusinami: skiepijama ištikimybė carui ir šlovinami rusų užkariavimai. Lankydamas Ukmergės gimnaziją, Stanislovas daug dėmesio skyrė dvasiniam gyvenimui; jį žavėjo kunigo idealas. 1915 m. jam teko pasitraukti su daugeliu kitų lietuvių į Voronežą. Čia aukso medaliu baigė gimnaziją, bet pasirinko ne kunigystės, o pasauliečio kelią: Petrograde pradėjo studijuoti mediciną. Labai greitai suprato, kad ne čia jo kelias; jaunuolio mintys pastoviai krypsta į kunigystę. 1918 m. per frontą Stanislovas grįžta į Lietuvą. Čia mokytojauja, dalyvauja Steigiamojo Seimo veikloje ir galutinai apsisprendžia tapti kunigu. 1922 m. įstoja į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos – Filosofijos fakultetą. Idealistui jaunuoliui čia viskas patinka: ir griežta Seminarijos tvarka, ir bičiuliški tarpusavio santykiai.

1925 m. birželio 25 Stanislovas gauna kunigystės šventimus, o sekančiais metais siunčiamas į Vokietiją studijuoti moralinės teologijos. Čia Dievas jauną kunigą pakviečia dar labiau siekti

---

statyti bažnyčią ir, kai šv. Pranciškus Borgia 1550 m. jį aplankė, perstatymo planas buvo aptartas, tik jokios naudos iš tų planų neišėjo.

Kai pirmieji jėzuitai Romoje ėmė išmirti, buvo laidojami Kelrodės Marijos bažnytėlėje. Ten buvo palaidotas ir šv. Ignacas, miręs 1556 m. liepos 31 d.

1565 m. Draugijos generolu tapo šv. Pranciškus Borgia, kuris su finansų patarėju kardinolu Aleksandru Farnese suplanavo naują Švč. Jėzaus Vardo bažnyčią (Gesù). Tačiau, nelaimei, naujoji visiškai nušlavė senąją bažnytėlę. Naujojoje iš pat pradžių numatyta koplyčia, kurion turėjo būti perkeltas garsusis Kelrodės Marijos paveikslas. 1575 m. jis buvo deramai pakabintas koplyčioje iš kairės prie didžiojo altoriaus. Jėzaus bažnyčia ir nūnai yra viena iš gražiausių Romos šventovių.

Baigus statyti Jėzaus bažnyčią, pirmųjų jėzuitų palaikai buvo sumūryti į sienas. Didžiuma — prieangyje. Tik šv. Ignaco kūnas atsidūrė netoli Kelrodės Marijos koplyčios. Kai jis buvo paskelbtas palaimintuoju, pirmosios Mišios jo garbei buvo atlaikytos 1609 m. liepos 27 d. Kelrodės Marijos koplyčioje. Jas laikė Generolas Akvaviva. 1622 m. Ignaco šventuoju paskelbimo proga įrengtas altorius kairėje skersinėje navoje vėl greta Kelrodės Marijos koplyčios, kuri dar ir šiandien Romoje didžiai gerbiama, o labiausiai — jėzuitų. Kiekvienas Draugijos narys, apsilankęs Romoje, pirmiausia stengiasi atlaikyti Mišias prieš Kelrodės Marijos paveikslą, kur šitokia daugybė garbių jėzuitų, netgi šventųjų, aukojo tą pačią auką. Šv. Ignaco meilė Kelrodei Marijai gyva jo sūnų širdyse net po keturių šimtmečių.

KUR ĮKALTOS TRYS VINYS
(Žvilgsnis į Lietuvos jėzuitų žingsnius)

Kun. K.J. Ambrasas, S.J.

Į šį klausimą galėtume atsakyti šitaip: Kristus prikaltas prie kryžiaus trimis vinimis. Tą iškalbingą ir kartu nepaprastai lakonišką Jėzaus Vardo monogramą su trimis vinimis pasirinko jėzuitai, kuriems prieš 450 metų, t.y. 1540 rugsėjo 27, popiežius Paulius III oficialiu raštu (bule) "Regimini militantis Ecclesiae" patvirtino šv. Ignaco įsteigtą jėzaus draugiją, arba jėzuitų ordiną. Šiemet, 1991 metais, sueina lygiai 500 metų nuo šios Draugijos įsteigėjo šv. Ignaco gimimo dienos. Šiom dviem jubiliejinėm datom Jėzuitų ordinas paskelbė Šventojo Ignaco metus, kurie prasidėjo 1990 rugsėjo 27 ir baigsis 1991 liepos 31. Taigi šio ordino herbe raidės IHS ir trys vinys — jėzuitų dažnai vartojamas simbolis, graikų kalbos pirmosios trys Jėzaus vardo raidės, matomos ne tik bažnyčių fasaduose, bet ir neretai ordino leidinių viršeliuose, altorių priekyje ir kituose šiai Draugijai priklausančiuose atributuose. Štai kodėl ši vienuolija, Jėzaus Draugija, lotyniškai *Societas Iesu*, kurių santrumpą-pirmąsias raides, S.J. — galima pamatyti šiai bendruomenei priklausančių narių parašo ar pavardės pabaigoje. Tai žmonės, savo gyvenimą, veiklą, savo norus ir potroškius prikalę trimis įžadais: neturtu, paklusnumu ir skaistybe. Štai kodėl jėzuitų gyvenimo idealo viršūnė, jų "gyvenimo būdas reikalauja būti nukryžiuotiems pasauliui ir kad pasaulis būtų mums nukryžiuotas. Turi būti nauji

---

krikščioniškų vertybių: 1927 m. Zerenberge pradeda noviciatą Jėzaus draugijoje. Po dvejų metų Valkenburge (Olandijoje) padarė pirmuosius vienuoliškus įžadus. Studijos 1932 m. buvo apvainikuotos daktaratu. Sugrįžęs į Lietuvą, tais pačiais metais pradeda dėstyti moralinę teologiją Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Darbą lydėjo sėkmė.

1937 m. atlikęs tercijatą, T. Stanislovas padarė galutinius įžadus Jėzaus draugijoje ir savo priesaikai išliko heroiškai ištikimas per visą gyvenimą. 1941 m. T. Stanislovas paskiriamas Lietuvos jėzuitų provincijolu ir kartu laikinai eiti Kauno Kunigų seminarijos rektoriaus pareigas. Baigiantis karui ir sovietams vėl okupavus Lietuvą, T. St. Gruodis vėl paskiriamas Kauno Kunigų seminarijos rektoriumi. Tie metai Kunigų seminarijai buvo nepaprastai sunkūs: pastatus užėmė kariškiai, dėstytojai ir auklėtiniai buvo tardomi ir suiminėjami. Gindamas profesūrą ir klierikus nuo sovietinės valdžios terorizavimo, T. St. Gruodis užsitraukė NKVD nemalonę. Vieno tardymo metu sunkiai susirgo, mėnesį gydėsi ir pasitraukė iš rektoriaus pareigų, nors moralinę teologiją dar kelerius metus dėstė, kol galutinai buvo išvytas ne tik iš Seminarijos, bet ir iš Kauno. Ilgą laiką gyveno Skirsnemunėje (10 m.) ir Balninkuose (20 m.). Kiek leisdavo sveikata, padėdavo klebonams sielovadoje.

Tikriausiai ligos kryžius T. Stanislovą išgelbėjo nuo lagerių ir Sibiro. Keturiasdešimt metų Sibiro tremtį jis išgyveno Lietuvoje ir kantriai nešė jos kryžių, kol 1990 m. lapkričio 1 d., bučiuodamas savo vienuoliškųjų įžadų kryžių, atidavė į Tėvo rankas savo sielą.

T. Stanislovas Gruodis prieš karą išleido krikščioniškos etikos vadovėlį: "Laikykis įsakymų", o studijoje "Negimusios gyvybės panaikinimas" nagrinėjo šią problemą krikščioniškos moralės šviesoje. Dar nebuvo galimybės išleisti T. Stanislovo knygas: "Nuošalusis Taboras", "Kelias į šviesą" ir "Šviesa iš aukštybių". Savo paskaitomis ir knygomis T. St. Gruodis formavo ne tik Lietuvos kunigų, bet ir visos tautos dorovę. Savo asmeniniame gyvenime įgyvendinęs aukšto dvasingumo reikalavimus, T. Stanislovas lieka negęstančiu žiburiu ne tik Jėzuitų draugijos nariams, bet ir visiems, kurie ieško kelių į krikščioniškąjį dvasingumą.

žmonės, išsinėrę iš savo įgeidžių ir persiėmę Kristumi: mirę sau, gyvenantys teisingumui. Kaip sako šv. Paulius, "turim būti regimi Dievo tarnai ir dirbdami, ir naktimis budėdami, pasninkaudami ir būdami skaistūs, mokslo vyrai, labai pakantūs ir malonūs, kupini šv. Dvasios, neveidmainingos meilės, skelbiantys tiesos žodį; apsiginklavę teisybės ginklais, palankiomis ir nepalankiomis sąlygomis gerbiami ir niekinami, tiek turėdami gerą vardą, tiek kęsdami nešlovę; pagaliau, kai sekasi ir kai nesiseka, patys veržiamės dideliais žingsniais dangiškojon tėvynėn, ir, kiek tik galėdami, skatiname ir kitus visada siekti kuo didžiausios Dievui garbės". Štai kodėl šios bendruomenės, įkurtos prieš puspenkto šimtmečio ir dabar lig šių dienų paplitusios po 113 pasaulio šalių ir 1990 sausio mėnesį turėjusios 24.618 savo narių, gyvenimo ir veiklos šūkis — didesnei Dievo garbei — D.D.G. (lotyniškai — *ad maiorem Dei gloriam* A.M.D.G.). Iš minėto skaičiaus — 17.502 kunigai, besirengią kunigystei — scholastikai — 3.994 ir broliai — 3.122. Kaip žingsniavo daugiau nei šimtą narių šiuo metu turinti labai nedidelė jėzuitų šeimos dalis — Lietuvos Jėzaus Draugijos nariai?

1491 metais Beltrano de Lojolos (Beltrán de Loyola) ir Marinos Saens de Likonos (Marina Saénz de Licona) šeimoje, Ispanijoje, baskų provincijoje, Aspeitijos (Azpeitia) pilyje, gimė tryliktasis — pats jauniausias — sūnus Inigo de Lojola (Iñigo de Loyola), kuris, vėliau metęs kariškio uniformą ir įsitaisęs tuniką iš šiurkščios drobės, pakeitė savo gyvenimo būdą: daug mąstė, meldėsi, slaugė ligonius, aplankė Šventąją Žemę ir pasišventė sielų labui. Būdamas 33 metų vyriškis, nutaria būti kunigu. 1534 m. kartu su kitais bičiuliais duoda pirmuosius įžadus. Kai popiežius Paulius III bule "Regimini militantis Ecclesiae" 1540 m. rugsėjo 27 d. patvirtino Jėzaus Draugiją, ši bendruomenė jau turėjo 60 narių. 1555 m. Vilniuje jau lankosi T. Alfonsas Salmerons, vienas iš pirmųjų šv. Ignaco bendradarbių. Kai 1556 liepos 31 šios bendruomenės įsteigėjas šv. Ignacas mirė, per penkiolika metų šios Draugijos dvylikos provincijų 76 namuose gyveno 1.000 narių. T. Generolo Klaudijaus Akvavivos (1581-1615) laikais pasiekė 13.000. Taip spėjo šis ordinas išplisti!

Netrukus Vilniaus vsykupas Valerijonas Protasevičius Lietuvon jėzuitus pasikvietė 1568 m. Jie į čia atvyko, vadovaujami provincijolo Pranciškaus Sunnerio, ir nutarė šio krašto sostinėje įsteigti jėzuitų aukštąją mokyklą. Po metų — 1569 spalio 28 — čia apsigyvena pirmieji keturi šio ordino nariai ir taip sėkmingai jie dirba, kad jau 1570 įsteigiama Vilniaus jėzuitų kolegija ir tais pačiais metais vaidinimu "Herkulis" pradedama naši mokyklinio teatro veikla Lietuvoje.

Karalius Žygimantas Augustas įsikūrusiai šios bendruomenės kolegijai buvo palankus. Jis atsisako savo globos teisių ir Vilniaus parapinę Šv. Jono bažnyčią atiduoda jėzuitų žinion. 1573 Vilniuje jau pradeda veikti jėzuitų kolegijos moksleivių sodalicija, o už dvejų metų Mikalojus Kristupas Radvilas Našlaitėlis perkelia iš Nesvyžiaus į Vilnių spaustuvę ir paskiria ją jėzuitams. Šitaip susidarius palankioms sąlygoms, kyla mintis įkurti Vilniuje aukštąją mokyklą. Karalius Steponas Batoras suteikia Vilniaus jėzuitų kolegijai akademijos, tuo metu prilygstančios universiteto teisėms, privilegiją. Tais pačiais 1579 metais popiežius Grigalius XIII suteikia Vilniaus jėzuitų mokyklai universiteto teises.

Jėzuitų ordino herbas

Po dvidešimt penkerių metų nuo to laiko,

kai Vilniun apsilankė pirmasis jėzuitas, šv. Ignaco bendražygis T. Alfonsas Salmeronas, t.y. 1580, pirmasis lietuvis jėzuitas T. Jonas Kumelis gauna kunigystės šventimus. Jėzuitų veiklos sritys plečiasi ne tik pačiame Vilniuje, jos krypsta ir į kitus miestus. Nuo 1584 į šios bendruomenės apaštalavimo plotus įtraukiamas ir Kaunas. Po metų jėzuitai išleidžia latvių kalba katekizmą, o 1595 jėzuitų spaustuvė Vilniuje išspausdina Mikalojaus Daukštos išverstą J. Ledesmos katekizmą, pirmąją lietuvių kalba knygą Lietuvos teritorijoje.

Pačioje XVI a. pabaigoje — 1598 metais — jau sudaroma Lietuvos jėzuitų viceprovincija, kuri 1599 turėjo 62 narius: 11 kunigų, 14 klierikų ir 37 brolius. Šitaip gražiai išaugusiai jėzuitų šeimai prireikė ir savos bažnyčios, todėl 1604 gegužės 12 Vilniuje padedami Šv. Kazimiero bažnyčiai pamatai. Tais pačiais metais šiame mieste įsteigiamas ir pirmasis jėzuitų naujokynas, 1582 jėzuitų vadovybei pavesta rūpintis Vilniaus, o nuo 1607 ir Varnių kunigų seminarija. Jėzuitų kolegijų tinklas ir misijų taškai išdygsta ir kitur. Nesvyžiuje kolegija įkurta 1584, Kražiuose 1616, Gardine 1621, Naugarde ir Daugpilyje 1631, Kaune 1642, Pašiaušėje (Šiaulių apskr.) 1654, Alūkštoje 1693, Žadiškėse 1708, Slonime 1709. Be to, Lietuvos jėzuitai buvo įsteigę savo kolegijas dar ir kituose kaimyniniuose miestuose: Polocke 1580, Rygoje 1581, Tartu 1585, Oršoje 1616, Bobruiske 1630, Vitebske 1639, Minske 1685, Slucke 1696 ir kt. Greta šių mokslo židinių, didelė jėzuitų darbo sritis —misijos. Jos buvo įkurtos Tilžėje, Telšiuose, Varniuose, Židikuose, Viduklėje, Lyduvėnuose, Joniškyje, Vadaktuose, Pabiržėje, Kėdainiuose, Linkuvoje, Šeduvoje, Merkinėje ir kitur. Šie apaštalavimo taškai turėjo didžiulės reikšmės visai katalikybės plėtotei Lietuvoje.

1608 įsimintini jėzuitams metai todėl, kad įkuriama savarankiška Lietuvos jėzuitų provincija ir šios bendruomenės nariai jau apsigyvena Kražiuose, iš kur pradeda savo veiklą Žemaitijoje. Tačiau Jėzaus Draugija netrukus patiria nelaimių. 1610 Vilnių nusiaubęs didelis gaisras palietė ir universitetą, ypač nukentėjo jo biblioteka ir archyvas. Tačiau didžiulėmis pastangomis su laiku užgydomos raudonojo gaidžio padarytos žalos. Iš pačių šios Draugijos narių atsirado daugiau išsimokslinusių vyrų. 1618-1625 Vilniaus akademijos rektoriumi tampa pirmasis lietuvis T. Jonas Gruževskis. Už poetinius ir kitus nuopelnus popiežius Urbonas VIII Romoje 1623 metais laurų vainiku vainikuoja įžymų Lietuvos jėzuitų provincijos poetą Motiejų Kazimierą Sarbievijų. Iš šios bendruomenės atsirado nemaža ir garsių kalbininkų. Vienas tokių — jėzuitas Konstantinas Sirvydas, žodynininkas, plačios erudicijos lietuvių kalbos žinovas, pirmųjų lietuviškų knygų autorius. Minėtinas ir jo uolus talkininkas J. Jaknavičius.

Tuo metu vienintelė anuomet buvusi aukštoji mokykla vis plečiasi. Karalius Vladislovas IV 1614 metais suteikia Vilniaus akademijai privilegiją įsteigti teisės ir medicinos fakultetus. Po trejų metų čia jau pradeda veikti civilinės ir kanonų teisės fakultetas. Kad ši aukštoji mokykla sulauktų dar daugiau tinkamų auklėtinių ir Jėzaus Draugija pasipildytų nuo jaunų dienų tam tyčia parengtais žmonėmis, 1649 Kaune atidaroma jėzuitų mokykla.

Atsiranda vis daugiau garsių mokslo vyrų. Štai 1650 Dancige išleidžiama jėzuito Alberto Kojalavičiaus Lietuvos istorijos I dalis, kurios tęsinys — II dalis — pasirodė po 19 metų Antverpene. Plačiai žinomi ir istoriko T.A. Narušević iaus darbai. 1653 jėzuitų bendruomenę ištiko netektis — Kaune mirė kun. Mikalojus Iancicijus-Lenčickis, pagarsėjęs savo dvasinio asketinio turinio raštais autorius. Kai 1655 žemaičių žemėje išdygo antroji jėzuitų kolegija Pašiaušėje, rusų ir kazokų kariuomenė, įsiveržusi rugpjūčio mėnesį į Vilnių, apiplėšė, sunaikino ir išdegino miestą, iššudė apie 14.000 gyventojų. Dėl šių ištikusių negandų ketverius metus nustojo veikusi ir jėzuitų Akademija. Iš šios provincijos narių ima atsirasti ir pirmųjų kankinių. Netoli Pinsko — Janovos vietovėje — žiaurių kazokų rankomis už tikėjimą nukankinamas Lietuvos provincijos jėzuitas 64 metų T. Andrius Bobola, prieš tai studijavęs ir dirbęs Vilniuje. Jis 1938 balandžio 17 paskelbtas šventuoju.

Iš įžymesnių XVII a. trečio dešimtmečio Jėzaus Draugijos narių paminėtinas Vilniaus universiteto rektorius, muzikologijos veikalų autorius ir profesorius Žygimantas Lauksminas,

miręs 1670 metais. Šio amžiaus pačioje pabaigoje Lietuvos jėzuitų provincija jau turėjo 716 savo narių; 316 kunigų, 196 klierikus, 204 brolius. Jie visi gyveno 27 vienuolynuose. Nors 1710 siautėjęs maras gerokai praretino jėzuitų gretas, tąmet mirė 150, — bet jų skaičius metai iš metų auga ir atsiranda garsių vyrų. 1732 m. Lietuvos provincija, turėjusi 982 narius, 1756 metais turėjo 1068 narius, iš kurių: 490 kunigų, 248 klierikų, 330 brolių. Jie visi gyveno 32 vienuolynuose ir 61 apaštalavimo taške. Prieš trejus metus — 1753 — vienas šios bendruomenės narys — jėzuitas T. Tomas Žebrauskas Vilniuje įsteigė pirmąją astronominę observatoriją. Garsėjo savo pamokslais pirmasis Vilniaus kolegijos rektorius Petras Skarga, o eilėmis — poetas M.K. Sarbievijus. Abu — mozūrai jėzuitai. Garsus matematikas tuomet buvo T. Pranas Norvaiša. 1758 iš rytinių Lietuvos provincijos dalių — Mozūrų ir Gudijos — buvusių kolegijų ir namų sudaroma nauja Mozūrų jėzuitų provincija. Lietuvos provincijoje, tuo metu pasiekusioje savo klestėjimo viršūnę, iš 1116 (1756 metais) telieka tik 604 nariai: 272 kunigai, 151 klierikas ir 181 brolis.

Lietuvos provincija, kaip ir visa vienuolija, po 15 metų išgyvena dar skaudesnį smūgį: 1773 gruodžio 12 Vilniaus akademijos jėzuitams paskelbta ordino panaikinimo brevė, kuri vėliau palietė ir kitus Lietuvos jėzuitų namus, kur carienė Kotryna II neskelbė Jėzaus Draugijos panaikinimo rašto. Taip beveik 50 metų (1773-1820) išliko Jėzaus Draugija susispietusi tose Gudijos srityse ir prasiskverbusi net į pačią sostinę — Petrapilį. Ten buvo keturios kolegijos — 2 namai, 12 apaštalavimo taškų, 6 kitokio pobūdžio mokyklos ir 178 nariai. Vėliau (1782-1785) Jėzaus Draugijai vadovavo lietuvis T. Stasys Černevičius, o po jo (1785-1789) Generolo pareigas ėjo T. Gabrys Lenkevičius. Trečiasis Jėzuitų Draugijai vadovavęs lietuvis T. Pranciškus Kareu (1789-1820), kuriam popiežius Pijus VII suteikė Generolo vardą ir šitaip patvirtino jėzuitų ordiną Rusijoje.

Nors Jėzaus Draugija oficialiai buvo panaikinta, bet Vilniaus universiteto garsus astronomas jėzuitas Martynas Počobutas net po panaikinimo 20 metų išbuvo šios aukštosios mokyklos rektoriumi ir 1808 metais sugrįžo į Daugpilio jėzuitų naujokyną, kur už dvejų metų mirė. Netrukus po šio mokslininko mirties — 1812 metais — caro Aleksandro dekretu Polocke su trimis fakultetais įsteigta jėzuitų akademija, tik deja, tas pats caras po aštuonerių metų (1820) įsako iš Rusijos ištremti visus jėzuitus, kurie persikelia į Austrijos valdomą Galiciją. Nors draudimas tebegaliojo, bet kai kokių ryšių su Lietuva jėzuitai palaikydavo. Štai vokietis jėzuitas T. Lassingas slaptai vieši Lietuvoje ir mokos lietuviškai tam, kad galėtų patarnauti lietuviams išeiviams Brazilijoje.

Kaip žinoma, popiežius Pijus VII 1814 atkūrė jėzuitų ordiną visame pasaulyje. Po Pirmojo pasaulinio karo — 1919 — palaimintojo Jurgio Matulaičio įpareigotas vokiečių jėzuitas T. Fr. Mukermanas pradeda kunigo darbą Vilniaus jėzuitų Šv. Kazimierio bažnyčioje. Tačiau tais pačiais metais rimčiau atkurti jėzuitų ordiną Lietuvoje imasi T. Benediktas Andriuška, šiuo reikalu kreipęsis į T. Generolą Wl. Ledóchovskį jau 1919 metais. Jis išvertė, parengė ir vėliau rankraščio teisėmis Kaune 1931 metais išleido "Jėzaus Draugijos regulas" lietuvių kalba. Jau minėtas garsus vokiečių jėzuitas Fr. Mukermanas (Fr. Muckermann) rūpinosi Vilniuje atgauti jėzuitų namus ir stengėsi pradėti atstatyti Lietuvos provinciją. Lietuvių jėzuitų anuo metu buvo tikrai nedaug: be T. B. Andriuškos, 1920 Draugijon įstojo J. Venckus ir 1922 J. Paukštys. Taigi atkurta Lietuvoje jėzuitų provincija buvo paskirta vakarinės Vokietijos provincijai. Į mūsų kraštą atsikraustę vokiečiai, kuriems vadovavo T. Jonas Kipas (Kipp), Kaune atidaro jėzuitų namus 1923, o po metų šiame mieste jie jau vadovauja jėzuitų gimnazijai ir 1929 Pagryžuvyje įkuria naujokyną.

Nuo 1930 atkuriama Lietuvos jėzuitų viceprovincija ir tais pačiais metais T. Benediktas Andriuška Šiauliuose pradeda statyti Šv. Ignaco bažnyčią kartu su jėzuitų namais ir baigia 1934 metais. 1940 metų elencho žiniomis Lietuvos provincijai priklausė 23 kunigai: 16 lietuvių ir 7 vokiečiai. Jau pradedami organizuoti dvasiniai susitelkimai. Čia nemažai pasidarbavo T. J. Venckus. Prasideda misijos, kurios sėkmingai

(nukelta į 141 psl.)

Jau nuo seniai sakoma, kad jėzuitai pasižymi mokslu, bet daugelis jų yra pasiekę net Bažnyčios pripažinto šventumo. Iki šiol 42 jėzuitai yra paskelbti šventaisias ir 138 palaimintaisiais. Galime džiaugtis, kad ir mūsų Lietuvos provincijoje buvo ir yra šventų vyrų. Lietuvos provincijai priklausęs kun. Andrius Bobola (1591-1657), kankinys, yra paskelbtas šventuoju. Maždaug tuo pačiu metu gyvenęs Kinijos apaštalas Andrius Rudamina (1596-1631) ir Lietuvoje neseniai miręs kun. Pranas Masilionis (1902-1980) buvo pasižymėję šventu gyvenimu. Rengiamasi juodu pristatyti beatifikacijai. Taip pat daugelis Lietuvos žmonių šventuoju laiko ir kun. Karolį Garucką (1908-1979). Apie Andrių Rudaminą ir Karolį Garucką jau buvo seniau "Laiškuose lietuviams" rašyta, dabar duodame straipsnį apie kun. Praną Masilionį.

Red.

T. PRANCIŠKUS MASILIONIS, S.J. (1902 — 1980)

Kun. J. Boruta, S.J.

1569 m. į Lietuvą atvykę pirmieji jėzuitai protestantizman grimztančioje visuomenėje savo veiklą pradėjo eucharistinio pamaldumo atnaujinimu. Jų šūkis ir veiklos gairės buvo: *Katalikiško tikėjimo gaivinimas, remiantis Eucharistija.*

Po keturių šimtų metų kitas šv. Ignaco dvasios vyras T. Pranciškus Masilionis ateistinio siautėjimo metais kelia kraštą iš religinio nežinojimo tamsos, organizuodamas eucharistinį sąjūdį.

Pr. Masilionis gimė 1902 m. vasario 26 d. Joniškėlio parapijoje. Tėvai buvo pasiturintys ūkininkai, darbštūs ir pamaldūs. Išaugino gausią šeimą: tris sūnus ir šešias dukteris. Šiaurės Lietuvos Pažosų kaimelyje ant Guobuvos upės kranto prabėgo Pranciškaus vaikystė. Nepaisant neramių laikų, karų ir revoliucijų, tvirtas katalikiškas tikėjimas ir krikščioniškos šeimos tradicijos buvo vidinės sielos ramybės pagrindas. Nors iš prigimties jis buvo melancholikas, linkęs į pesimizmą, bet sveikas krikščioniškas auklėjimas tėvų namuose, o vėliau vienuolyne paklusnumas dvasios vadovams padėjo įveikti skrupulus bei pesimizmo pagundas.

1911-1914 m. Pranciškus mokėsi Pušaloto ir Joniškėlio pradžios mokyklose, vėliau Panevėžio realinėje gimnazijoje. Ją baigęs, 1922 m. įstojo į Kauno universiteto Teologijos-Filosofijos fakultetą ir vienerius metus studijavo filosofiją. Tačiau po metų pasirinko kunigystę ir 1923 m. pradėjo mokytis Kauno kunigų seminarijoje. 1927 m. vysk. K. Paltarokas jam suteikė kunigystės šventimus. Tapęs kunigu, vikaravo Panevėžio katedroje, dirbo kancleriu vyskupijos kurijoje, buvo amatų mokyklos kapelionu.

P. Masilionį vis labiau traukė vienuolinė tarnyba Bažnyčioje. Kaip jis pats ne kartą yra pasisakęs, nuo vaikystės jį žavėjo vienuolių pasiaukojimas Dievui ir Jo tautai. Dirbdamas Panevėžyje, pažino vienuolę seselę, kurios nuolatiniu džiaugsmu pulsuojąs vienuolinis gyvenimas padėjo galutinai apsispręsti. 1929 m. rugsėjo 15 d. jis Kaune įstoja į Jėzaus Draugiją. Pirmuosius vienuoliško gyvenimo žingsnius žengė Pagryžuvyje. Vienas Lietuvos kunigas taip prisimena kun.P. Masilionį jo naujokyno metais: "Jėzuitų nau-

jokynas buvo netoli Kelmės, Pagryžuvyje. Apie 1930-33 metus čia pasirodė kun. P. Masilionis. Tuometinis Kelmės klebonas, artimai bendraveęs su jėzuitais, pradėjo jį kviesti sakyti pamokslų. Kun. Masilionio pamokslai patiko liaudžiai. Jis kalbėjo giedančiu tonu. Jo asketiška išvaizda darė didelį įspūdį klausytojams. Man asmeniškai kun. Masilionis paliko neišdildomą įspūdį, kai netyčia pamačiau, kaip jis klebonijos kambarėlyje klūpodamas ruošėsi pamokslui. Jis tada buvo tarsi ekstazėje!"

Baigęs noviciatą, kun. P. Masilionis teologiją studijavo Innsbrucke, Austrijoje. Po studijų grįžo į Lietuvą ir dirbo Šiauliuose jėzuitų Šv. Ignaco bažnyčioje. Sovietinės okupacijos metu 1949 m. uždaromas jėzuitų vienuolynas ir Šv. Ignaco bažnyčia Šiauliuose. Prasideda T. Masilionio kilnojimas iš vienos užkampio parapijos į kitą. Civilinė ateistinė valdžia to reikalavo iš bažnytinės vadovybės. 1949 m. jis skiriamas Karsakiškio parapijos administratorium. 1952 m. perkeliamas administratorium į Palėvenę. Čia kurį laiką civilinė valdžia jam uždraudžia eiti kunigo pareigas. 1956 m. paskiriamas į Saločius altaristu, o 1967 m. perkeliamas altaristu į Vyžuonas. 1969 m. skiriamas Kirklėnų parapijos administratorium ir pagaliau 1977 m. skiriamas Sidabravo klebonu, kur tas pareigas uoliai ėjo iki savo mirties 1980 m. spalio 14 d. Visas šis jo darboviečių sąrašas – tai mažos kaimų parapijėlės, toli nuo didžiųjų miestų, toli nuo didesnių žmonių sambūrių.

Vienas iš įsimintinų T. Masilionio susikirtimų su ateistine valdžia — kova dėl gaisro nuniokotos Palėvenės bažnyčios atstatymo. 1955 m. buvusio vienuolyno patalpose vykusio šokių vakarėlio metu buvo padegtas vienuolyno pastatas. Nuo vienuolyno gaisras persimetė į bažnyčią. Nudegė bažnyčios stogas. Pasinaudodami susidariusia situacija, o gal ir patys inspiravę padegimą, ateistinės valdžios pareigūnai norėjo bažnyčią uždaryti. Uždraudė bažnyčioje laikyti pamaldas, užantspaudavo bažnyčios duris. Reikalavo, kad T. Masilionis atiduotų bažnyčios raktus. Nujausdamas klastą, jis raktų neatidavė, pamaldas laikė lauke, šventoriuje, nepaisydamas darganų, lietaus ir sniego. Tris mėnesius jis važinėjo kas savaitė į Vilnių su prašymais, kad būtų leista uždengti nudegusį bažnyčios stogą, atnaujinti bažnyčios vidų ir pradėti pamal-

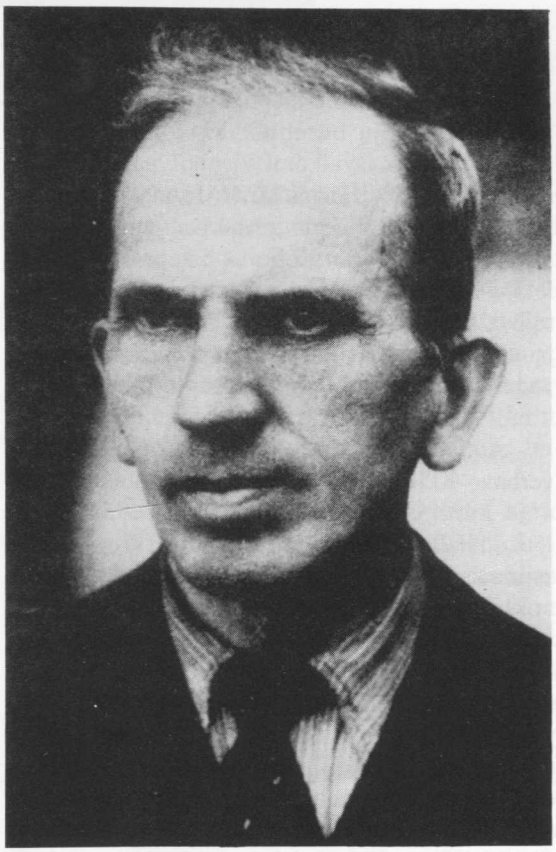

Pranciškus Masilionis, S.J.

das. Po ilgos "kovos" leidimas buvo duotas... Nors tuomet T. Masilionis sirgo tuberkulioze, tačiau bažnyčią suremontavo. Už tai tarybinės valdžios buvo "premijuotas" — atimtas darbo pažymėjimas, uždrausta atlikti bet kokias kunigo pareigas. Dėl tokio civilinės valdžios pareigūnų nutarimo užprotestavo vysk. J. Steponavičius. Darbo pažymėjimas buvo grąžintas, tačiau su sąlyga, kad kun. Masilionis būtų iškeltas altaristu į Saločius.

T. Masilionio oficialių darboviečių sąrašas, atliktų remontų aprašymas — tai tik mažytė jo nuveikto darbo dalis. Dauguma jo darbų atlikta pogrindyje ir liko paslėpta dėl anų laikų ateistinės valdžios persekiojimų.

1945-49 metais dirbdamas Šiaulių Šv. Ignaco bažnyčioje tuo metu, kai buvo uždraustas

tikybos mokymas mokyklose, kai buvo uždraustos visos katalikiškos organizacijos, T. Masilionis sėkmingai kūrė slaptus moksleivių Eucharistijos mylėtojų būrelius. 1947 m., kai buvo uždarinėjami ir išvaikomi vienuolynai, jis įkuria naują pogrindinę Eucharistinio Jėzaus seserų vienuoliją. Šios jo įkurtos ir vadovaujamos seserys 1969 m. suburia jo globotus Eucharistijos mylėtojų būrelius į vieningą Eucharistijos Bičiulių sąjūdį, kuris sunkiais persekiojimo metais rūpinosi jaunimo ir liaudies religiniu švietimu, rekolekcijų vedimu, tikėjimo dvasios ir artimo meilės gaivinimu visoje Lietuvoje.

Ateistinė valdžia nuolat sekė, terorizavo ir verbavo KGB agentais tuomet vienintelės Lietuvoje kunigų seminarijos dėstytojus bei auklėtinius. Jaunuoliai, padavę pareiškimą stoti į seminariją, tuojau pat buvo saugumo darbuotojų apklausinėjami ir "auklėjami". T. Masilionis veda daugybę privačių rekolekcijų tokiems jaunuoliams bei seminarijos auklėtiniams, formuodamas jų pašaukimą, drąsindamas neboti persekiojimų, atsilaikyti saugumiečių gundymams. Šį tylų, bet intensyvų jo darbą laimino, rėmė ir skatino tuometinis seminarijos bendrabučio vedėjas, būsimasis kardinolas Vincentas Sladkevičius. Kaip tai buvo daroma, pasakoja vėjų bandytas ir blaškytas tų metų seminaristas: "Trečio kurso pradžioje mane pašaukė tarnybai į armiją. Armija yra armija: daug naujų svetimų žmonių, svetimas kraštas, daug svetimų idėjų, nepalankių Bažnyčiai. O siela jauna, imli, jautri viskam... Grįžau į Lietuvą be karšto noro grįžti į seminariją. Viena, gailėjausi netekti gerų draugų, vedėjo, bet antra — nauji gyvenimo vėjai pūtė burlaivį tolyn nuo seminarijos... Grįžęs užsukau pas vedėją ir išsakiau viską, o jis:

— Reikia to šiurkštumo, reikia. Gyvenimas nelepina užuovėjomis. Ką išpustė, atstatysite.

Ir pasiūlė pavažiuoti į Rytų Lietuvą, į bažnytkaimį prie Lėvens atlikti rekolekcijų: pamąstyti, pasvarstyti, su Dievu pasikalbėti...

Kiek jaunų širdžių po tokių rekolekcijų sutvirtėjo savo kunigiškame pašaukime, kiek atsitiesė palaužtų, pagijo sužeistų sielų...

T. Masilionis savo apaštalavimo neribojo tik privačių, "pogrindinių" rekolekcijų organizavimu ir vedimu klierikams bei vienuolėms. Tenka prisiminti, kad net kunigams rekolekcijų organizavimas to meto valdžios buvo laikomas antivalstybiniu nusikaltimu. "Uždrausti kunigams rekolekcijas" — buvo vienas iš civilinės valdžios reikalavimų Vilniaus vyskupui Julijonui Steponavičiui. Už savo nepaklusnumą jis buvo ištremtas iš savo vyskupijos 27-eriems metams. Rekolekcijos kunigams, kunigų dvasios stiprinimas buvo vienas iš didžiųjų T. Masilionio rūpesčių. Apie jo rekolekcijas kunigams lenkas prelatas Ellertas yra pasakęs: "Pas mus į Vilnių prieškariniais laikais atvykdavo rekolekcijų vesti ir iš Krokuvos, ir iš Varšuvos labai išsilavinę eruditai vienuoliai, tačiau šis tėvelis kažkuo pranoko visus".

T. Masilionis, nors ir būdamas silpnos sveikatos, nepabūgdavo tolimiausių kelionių, kad galėtų tarti padrąsinimo žodį sunkumų prislėgtam kunigui. Garsus Lietuvos katalikų pogrindinės veiklos organizatorius, vėliau paslaptingomis aplinkybėmis žuvęs auto avarijoje, kun. Juozas Sdebskis pasakodavo apie savo susitikimą su kun. Masilioniu. Jis dirbo tolimoje Pietų Lietuvos užkampio parapijoje. Vargingas buvo susisiekimas, 13 km reikėdavo eiti pėsčiomis per miškus. Jis labai nustebo, kai vieną vėlyvą žiemos vakarą per pūgą atėjo kun. Masilionis, kad padėtų susiorientuoti keblioje situacijoje — kokį kelią pasirinkti kunigiškoje tarnyboje: ar eiti su persekiojama Kristaus Bažnyčia, ar flirtuoti su ateistine valdžia. Tuo metu kunigai buvo įbauginti, suskaldyti, bijodavo tarpusavyje aptarti svarbiausias apaštalavimo ir kunigiškos tarnybos problemas. Kunigų kalbos, ypač mažai pažįstamų, sukdavosi apie orą ar kitus buitinius menkniekius. T. Masilionis drąsiai priešinosi tokiam kunigų bendravimo stiliui. Atvykęs pas tuomet dar mažai pažįstamą kunigą J. Zdebskį, tiesiai be jokių užuolankų paklausė: "Su kuo Tu, kunige Juozai?" Kunigą Zdebskį taip sujaudino šis T. Masilionio rūpestis Bažnyčios reikalais ir juo asmeniškai, kad ir po daugelio metų vis prisimindavo, kokią įtaką jo pasirinktam gyvenimo keliui padarė šis apsilankymas.

T. Masilionio veikla buvo tarsi akmuo, mestas į ramų vandenį, kurio sukeltos bangos išjudino daugelį. Tai buvo kunigų Eucharistinio sąjūdžio pradžia. Jo dvasinę įtaką liudija per dešimt metų kasmet jo mirties dieną į Sidabravo bažnyčią susirenkančių tikinčiųjų minia, jo kapo lankytojai.

Iš Jono Kubiliaus, S.J. prisiminimų

Kodėl aš tapau kunigu? Dažnai ir pats sau keldavau šį klausimą. Kai dar buvau visai jaunas, užėjęs į bažnyčią, dažnai jausdavau savotišką sielos pakilimą, patraukimą, bet iš jos išėjęs, viską pamiršdavau. Mane labiausiai traukdavo gamtos grožis. Malda mano vaikystės gyvenime buvo retas dalykas, nes niekas neduodavo pavyzdžio: mamytė buvo mirusi, o seserys ir broliai apie tai nekalbėdavo. Tėvas, nos ir aklai tikintis, niekada neprimindavo kalbėti maldų. Nors namuose ir kabėjo kryžius bei keli religiniai paveikslai, bet greičiausiai į juos niekas nekreipdavo dėmesio. Taip buvo, taip atrodė, taip reikėjo. Kai vėliau mokykloje ir gimnazijoje kapelionas kalbėdavo apie religiją, daug dėmesio nekreipdavau. Šiek tiek pamokas paruošdavau, nes iš tikybos visuomet būdavo rašomi penketukai. Kai vėliau pradėjau lankyti ateitininkų ir skautų susirinkimus, kildavo visokių klausimų ir problemų.

Mokykloje visur buvau laikomas geru, padoriu mokiniu. Gal daugiau dėl baimės ir nedrąsos, negu dėl apgalvoto susilaikymo, nebuvau išdykęs. Nebuvau ir labai blogo charakterio, nes visur ir visada tiek mano bendraamžiai, tiek ir suaugusieji mane mielai priimdavo. Taip pat nebuvau ir labai kvailas. Mokyklose, jei ne visuomet, bet dažniausiai eidavau pirmuoju mokiniu ir lengvai išlaikydavau egzaminus. Visada būdavau užsidaręs, nes galvojau, kad niekas man nepadės ir kad pats turiu nuspręsti, ką daryti. Rodos, nebuvau ir melagis, bet ir taip pat nenorėjau, kad kiti kištųsi į mano dvasinį pasaulį. Dažnai vartodavau dviprasmę kalbą. Nemėgau ir dabar nemėgstu kalbėti apie kitą žmogų. Nemažai kartų savo gyvenime buvau patyręs, kad yra daug geriau nutylėti, pamąstyti ir palaukti — tai tikrai yra visais atvejais geriau. Ar esant tokio charakterio, yra gerai būti kunigu — nežinau, bet man atrodo, kad gerai. Agresyvumo neturėjimas yra geras dalykas, bet kartu ir didelis trūkumas. Vienu žodžiu — toks buvau, toks maždaug ir dabar esu.

Pašaukimas stoti į kunigus, atrodo, atėjo savaime. Vienais metais tėv. Andriuška, S.J., Telšių gimnazijos mokiniams vedė rekolekcijas. Jis kalbėjo ir apie jėzuitus. Man ta jo kalba pro vieną ausį įėjo, pro kitą išėjo. Bet kai vėliau vienas asmuo mane kalbino nuvažiuoti aplankyti kapucinus, prisiminiau jėzuitus ir nutariau juos pirma aplankyti. Taip ir padariau, niekieno nei stumiamas, nei verčiamas, gal tik savo smalsumo raginamas. Vieną kartą padaręs pradžią, atrodo, nebeturėjau drąsos keisti savo gyvenimo linkmės. Šiandien galvoju, kad gerai padariau. Niekuomet ir niekur nebūčiau turėjęs tiek daug progų pasiekti tai, ką esu pasiekęs. Mokslo galėjau siekti, kiek norėjau, turėjau progų susitikti su daugeliu žymių asmenybių, ypač kai dirbau *Action Populaire* įstaigoje, Prancūzijoje. Daugiausia įtakos mano gyvenime yra padarę šie mokslo vyrai, daugiausia jėzuitai: J. de Vries, Brunner, Wulf, Desbuquois, teologas ir paleontologas Teilhard de Chardin, Maurice Blondel, Bigot, de Lestapis, Varillon, Danielou, Rouquette ir kiti, su kuriais teko dirbti ir draugauti. Be nuodėmių,

---

"Abiit, non obiit" — "Išėjo, bet nemirė!" — norisi kartoti, tai matant. Iš amžinybės aukštumų savo malda ir tėvišku rūpesčiu jis lydi savo dvasios vaikų kovas ir darbus. Žemėje ***T. Masilionį*** vadino Meilės jūra. Žmonės jį laikė ir tebelaiko šventuoju. Melskimės, kad sulauktume jį matyti altoriaus garbėje.

Malda. Viešpatie, dėkojame Tau, kad sunkiais persekiojimų laikais davei Lietuvos Bažnyčiai uolų Tavo meilės apaštalą kunigą Pranciškų. Uždek šiandien mūsų širdis tokia pat Eucharistijos meile, kokia liepsnojo kunigo Pranciškaus širdyje. Suteik malonę, kad jį galėtume matyti altoriaus garbėje. Per Kristų, mūsų Viešpatį.

Jonas Kubilius, S.J. *A. Kezio nuotr.*

kurių savo gyvenime esu padaręs apsčiai, šiek tiek gailiuosi dviejų dalykų: nesutikau būti skiriamu Romoje Lietuvių kolegijos rektoriumi ir tėvų jėzuitų viršininku išeivijoje. Bet šiandien, gerai pergalvojęs, nusprendžiau, kad gerai padariau.

Kai save klausiu, ką esu padaręs gero savo gyvenime, atsakymas nėra lengvas. Žinau, kad po studijų nuoširdžiai dirbau Limoges, Lijone, Paryžiuje, kad keletą metų skaičiau paskaitas Sociologijos institute, važinėjau po visą Prancūziją su teisinės moralės paskaitomis, rašiau į laikraštį *Renouveau*, kurį dėl mano straipsnių vokiečiai uždarė, bendradarbiavau žurnale "Les Etudes", dirbau prancūzų rezistencijoje, padėjau gelbėti žydų vaikus, išduodamas jiems metrikus, įkūriau ir administravau Lietuvių misiją Paryžiuje, įsteigiau ir administravau lietuvių Aušros Vartų parapiją Montrealyje, ilgus metu direktoriavau Jaunimo centre, Čikagoje, jį pats išplėsdamas. Vedžiau misijas, skaičiau paskaitas bent aštuoniolikoje lietuviškų parapijų, dirbau įvairiose jaunimo organizacijose, ypač su akademikais skautais. Negalėčiau net suskaityti, kiek turėjau pasikalbėjimų su atskirais žmonėmis ir grupėmis. Atrodo, begalybė darbų, o iš tikrųjų nieko nepadariau, kiek norėjau padaryti. Ypač atmenu radijo valandėles, kurias vedžiau daugiau kaip devynerius metus.

Žadėjau kalnus nuversti. Visokiais būdais bandžiau paveikti aplinką ir joje kurti savo asmenį. Šio gyvenimo vertė ir tėra sukurti savąjį AŠ. Atrodo, kad pats Kūrėjas pavedė žmogui pasaulį, kad jame jis sukurtų sau ir kitam geresnį gyvenimą. Tvėrėjas davė žmogui kuriamosios dvasios, kad ir pats žmogus būtų kūrėjas. Kai stebiu žmonijos istoriją ir skaitau didžiųjų žmonių gyvenimus, taip pat kai stebiu ir tuos žmones, kurie gyvenime nemato jokios prasmės, tada aiškiai matau kūrybinių pastangų vertę. Viena žmonijos dalis neša pasauliui medžiaginių, dvasinių ir kultūrinių vertybių ir tuo būdu kuria save didingais ir gerbiamais žmonėmis, vadovais, tautų genijais. Kiti, nematydami gyvenimo vertės ir nežinodami, ką su tuo gyvenimu daryti, paniekina Tvėrėjo duotą kūrybinę galią, skleidžia pesimizmą, dvasinę suirutę ir pasidaro niekšai, išsigimėliai, nes veiksmo atveikoje jie tokius save sukuria. Prieš vienus pasaulio buvimas ir žmogaus gyvenimas atsiveria kaip begalybė naujų galimybių, šviesus pasaulis. O kitiems gyvenimas yra tik galimybė mirčiai, būties beprasmiškumui. Gyvenimo prasmės problema mane nuo jaunų dienų sekiojo ir kankino. Ir šiandien aiškiai matau, kodėl. Jeigu žmogus negalėtų racionaliai išsiaiškinti gyvenimo prasmės, nedaug jam padėtų ir religinis tikėjimas. Jis atsidurtų akligatvyje. Ir tikrai, kam tada būtų reikalingas žmogus ir pasaulis? Ar tik tam, kad Tvėrėjas pasijuoktų iš žmogaus, jam duodamas norą gyventi, kurti, džiaugtis, mylėti ir būti laimingam? Tikrai gyvenimas ir pasaulis pasidarytų protui absurdas. Būtų geriau nebūti, negu būti. Vienintelis tokio egzistavimo išganymas būtų dingimas nebūtyje. Deja, taip nėra. Žmogaus sąmonė tam priešstarauja.

Daugiau kaip aštuoniasdešimt metų sekiau, rodos, ne aklai, pasaulio istorinę tėkmę, civilizacijos augimą ir kultūros bangavimą įvairiose tautose. Nors daugiausiai gyvenau Vakarų civilizacijos kraštuose ir augau jos kultūroje, bet visada buvau atviras ir viso pasaulio kultūrai. Rytų ir Vakarų Azija mano dvasiai savo galvojimu buvo artimi kraštai, kaip ir Graikų, Persų ir Egiptiečių pasaulis. Kažkaip nesinorėtų iškeliauti iš šio pasaulio, nepalikus nė pėdsako tiems, kurie susidurs su gyvenimo prasmės problema.

Jeigu gyvenimo prasmės idėja yra, kaip aš galvoju, nauja, norėčiau ją išreikšti suprantamu

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

"Jėzuitas": Semantinė žodžio evoliucija

Paprastai žodynai pateikia dvi žodžio "jėzuitas" reikšmes: 1. Jėzaus draugija, šv. Ignaco Lojolos įsteigta religinė bendruomenė; 2. suktas, apgaulingas, veidmainiškas žmogus. Tokia lengvapėdiška žodyno apybraiža daugelio priimama be jokių rezervų, įsisąmoninama ir kartojama kitiems. Tik giliau pastudijavus šio žodžio kilmę, vystymąsi ir manipuliaciją, įmanoma išsikapstyti iš negeistino įpročio.

Žodis *jėzuitas* nebuvo sukurtas šv. Ignaco ir jo įsteigtos Jėzaus vardo draugijos. Iš tikrųjų pirmieji jėzuitai to vardo ne tik nesisavino, bet net vengė. Žodžio *jėzuitas* nerasime nei ordino įstatuose, nei oficialiuose dokumentuose, išleistuose nuo pat popiežiaus Pauliaus III-jo patvirtinimo 1540 metais iki 1975 m. Ordino įstatuose, parašytuose šv. Ignaco, terandamos tik tokios ar panašios frazės: "kiekvienas mūsų vienuolijos narys..." Net Švento Sosto dokumentuose iki pat mūsų laikų tevartojami išsireiškimai jėzuitams apibūdinti yra: "kunigai... broliai... Jėzaus draugijos dvasininkai" ir "šv. Ignaco sūnūs".

Pietinės Europos gyventojai nuo pat ankstyvųjų įsikūrimo dienų Jėzaus draugijos narius vadino įvairiais vardais. Laiške, rašytame į Ispaniją, brolis Araoz rašo: "Kai kas mus vadina ignacais, kiti popiežistais, apaštalais, teatinais ar net reformuotais dvasininkais". Romėnai juos mėgo vadinti "reformuotaisiais dvasininkais" arba dar dažniau — teatinais, nors taip vadinant, jėzuitai buvo maišomi su kitu vienuolijos ordinu, įsteigtu 1524 m. Gaetano da Tiene ir kardinolo Giampietro Carafa, būsimojo popiežiaus Pauliaus IV. Portugalijoje jėzuitai buvo vadinami apaštalais, pagal šv. Pranciškų Ksaverą, apaštalavusį Indų salose.

Tačiau vos tik Jėzaus draugija pasirodė Austrijoje ir Vokietijoje, vietiniai gyventojai jos narius pradėjo vadinti jėzuitais. 1544 m. gruodžio 30 d. laiške, pasiųstame iš Koelno į Romą, Petras Canisius broliui Favre rašo: "...o kas dėl mūsų, aš galiu pasakyti kad jie čia mus vadina jėzuitais" (Braunsberger, B.P. Canisii, S.J. Epist. et Acta, vol. I, 121 psl.). Metais po to jis vėl iškelia jėzuitų vardo temą ir rašo: "Mes tęsiame savo veiklą Institute, nepaisydami pavydo ir paniekos kai kurių žmonių, kurie mus pravardžiuoja "jėzuitais" (op cit, 134 psl.). Jėzuito vardas jau buvo tapęs įžeidimu.

žodžiu. Aš tai bandžiau pasakyti apie Islamą, Reinkarnaciją, Troelchą ir Nietzchę (šis paskutinis mano darbas sudegė) vokiečių, prancūzų ir lietuvių kalbomis, taip pat ir straipsniais laikraščiuose bei žurnaluose. Bet tai buvo tik bandymas. Tai buvo tik besiblaškančios ir išmestos į medžiaginį pasaulį dvasios noras surasti ir sukurti save. Jeigu dar per tą laiką, kiek man liko gyventi, sugebėčiau pasakyti apie gyvenimo prasmę, jausčiausi, kad ir tuos paskutiniuosius savo gyvenimo metus praleidau ne visai niekais.

Deja, Tėvas Kubilius turėjo iškeliauti į kitą pasaulį, dar nespėjęs tarti paskutinio žodžio apie gyvenimo prasmę. Tikime, kad aname pasaulyje jam šios problemos jau nėra — ten viskas paaiškėjo.

T. Kubilius, miręs šių metų kovo mėn. 2 dieną, paliko šiek tiek savo gyvenimo prisiminimų — apie 80 mašinėle rašytų puslapių. Čia perspausdinome tris paskutinius tų prisiminimų puslapius. Manome, kad jie daug geriau charakterizuoja T. Kubilių, negu bet koks kitų parašytas nekrologas.

Beveik dviejų šimtmečių būvyje žodis *jėzuitas* įgijo reikšmę, labai nutolusią nuo originalo, jam suteikto Liudviko Sakso garsiajame "Vita Domini Nostri Jesu Christi — ex quattuor Evangeliis et approbatis ab Ecclesia Catholica Doctoribus Sedule Collecta" dokumente, kuris pasirodė Vokietijoje apie 1350 metus, maždaug 190 metų prieš Jėzaus draugijos įsteigimą. Pirmojo tomo dešimtame skyriuje (82 psl.) randamas toks sakinys: "Pagal Augustiną... Jėzaus vardas yra tikrinis daiktavardis, bet žodis Kristus — bendrinis, sakramentinis, dėl to Kristaus vardas yra malonės vardas, o tuo tarpu Jėzus yra garbės vardas. Taigi per Krikšto malonę mes vadinamės krikščionys, o danguje vadinsimės jėzuitais pagal Jėzų, kuris mus atpirko". Šiame pirmame, anksčiausiai pasirodžiusiame paminėjime jėzuito sąvoka turi ypatingai teigiamą ir kilnią prasmę.

Pirmoji šių raštų laida buvo išspausdinta Strasburge 1474 m.; XV ir XVI a. buvo išleista apie 400 laidų įvairiomis kalbomis. Net prieš spaudos atradimą šie raštai buvo plačiai žinomi, ypač dvasininkai iš jų sėmėsi daug pamokymų ir medžiagos meditacijoms. Toks greitas ir platus raštų išplitimas įtaigauja, kad jėzuito sąvoka buvo žinoma Europoje ir prieš Jėzaus draugijos įsteigimą.

Ignacas savo autobiografijoje (Nr. 5) mini, kad Ludolfo "Vita Christi" perskaitęs, būdamas Lojoloje, kur sveiko po sunkios ligos. Galima teigti, kad žodžio *jėzuitas* reikšmė nebuvo jo nepastebėta, bet negalima neigti, kad su pašaipia žodžio sąvoka Ignacas nebūtų susipažinęs Paryžiuje. Tuo metu žodis *jėzuitas* buvo plačiai vartojamas veidmainio ir fariziejaus prasme.

Gottschalk Roremund'o knygoje "Išpažintis" (ed. at Antwers, 1519 m.) tikintieji, besiruošdami Susitaikymo sakramentui, raginami savęs klausti: "Gal aš nepasirūpinau skelbti Dievo Žodžio, bijodamas, kad būsiu apšauktas fariziejum, jėzuitu, veidmainiu, nedorėliu?" (Les Jésuites — Paris, 1974, 31 psl.). Nors žodis *jėzuitas*, pavartotas fariziejaus ar veidmainio prasme, atrodė nemalonus, bet jam suteikiama nedorėlio reikšmė jau buvo neabejotinas įžeidimas, dvelkiąs erezija ir nemoralumu (čia vartojamas žodis "beguin" — iš prancūzų kalbos "béguin").

XIV ir XV a. Italijoje daug dėmesio buvo skiriama Jėzaus vardo garbinimo kultui. 1360 m. palaimintasis Giovanni Columbini įsteigė šv. Jeremijo apaštalaujančių dvasininkų broliją, kurios nariai pradėdavo ir baigdavo savo religines apeigas sakiniu: "Garbė Jėzui Kristui". Žmonės juos ėmė vadinti "jėzuatais". Tas vardas greitai prigijo ir niekuomet nebuvo vartojamas neigiama prasme, kaip žodis "jėzuitas".

Šv. Bernardas iš Sienos 1427 m. buvo apkaltintas erezija dėl didelio užsidegimo ir net teatriškumo, su kuriuo savo pamoksluose skelbė Jėzaus vardo kultą, keliaudamas iš miesto į miestą. Jo propaguojamas pamaldumas ir pagarba Jėzaus vardui daugeliui atrodė nepriimtina naujovė. Net didysis to meto humanistas Poggio Bracciolini, apaštališkasis Romos kurijos rašytojas, išreiškė savo gailestį dėl šv. Bernardo "jėzuitizmo", kurį Romos dvasininkija laikė eretišku ir net stabmeldišku. Popiežiui Martynui V įsakius, buvo ištirti kaltinimai, ir Bernardas ne tik išteisintas, bet pats popiežius ragino jį toliau uoliai skelbti Jėzaus vardo garbinimo kultą, o Bernardo sukurtąją monogramą "IHS" paskyrė oficialiu to kulto ženklu (L. Pastor — History of the Popes — ed., 1925, I t., 215 psl.).

Semantinė žodžio "jėzuitas" raida iki Jėzaus draugijos ordino įsteigimo neturėtų kelti nuostabos. Paprastai semantinė bet kurio žodžio raida atspindi ir žmonių elgesio evoliuciją. Reikia pastebėti, kad žodžio "jėzuitas" evoliucija po ordino įsteigimo jau visiškai skirtinga. Atidžiau patyrinėjus minėtąjį laikotarpį, darosi aišku, kad žodžio *jėzuitas* tyrinėjimai buvo atlikti pagal tris požymius: 1. žodžio *jėzuitas* (ar *jėzuitai)* vartosena tik kalbant apie Jėzaus draugijos narį (arba narius); 2. priskiriant jėzuitams įvairiausias niekšybes ir 3. suderinant žodį su veidmainyste, sukčiavimu, paverčiant jį paniekinančiu epitetu.

Šiaip ar taip, semantinės žodžio *jėzuitas* raidos tyrinėjimai buvo daugiausia propaguojami ir nuodugniai atliekami Vokietijos — ir kiek Anglijos — protestantų, Prancūzijos jansenistų ir kitų, nuo katalikybės atskilusių sektų. Iš ten priešjėzuitinis nusistatymas išplito po visą Europą ir ilgainiui prisidėjo prie Jėzaus draugijos ordino uždraudimo.

Po to kurį laiką antipatija jėzuitams aprimo, bet vėl greit įsiliepsnojo, kai ordinas buvo at-

gaivintas. Kai kuriose Europos vietovėse buvo net ruošiamos demonstracijos prieš jėzuitus (pvz., Prancūzijoje, Ispanijoje, Vokietijoje ir kitur). Ilgainiui šis priešiškumas jėzuitams pamažu atslūgo, bet žodynuose *jėzuitas* iki šių dienų yra aptariamas kaip "Jėzaus draugijos ordino narys; klastingas, veidmainingas žmogus".

Žodis *jėzuitas*, specifiškai taikomas Ignaco Lojolos įsteigtosios Jėzaus draugijos ordino nariui, labai greitai prigijo. Atrodo, kad jis buvo patvirtintas ir propaguojamas Tridento susirinkime, nors nutarimuose oficialiai nepažymėtas. Iš Susirinkimo protokolų matyti, kad Susirinkimo Tėvai šiuo vardu vadino Jėzaus draugijos narius, o kai kuriuose raštuose pažymima, kad "Jesuitae fovendi sunt" (reikia remti ir skatinti jėzuitus). Susirinkimo ceremonijų vadovas Luigi Firmano savo dienoraštyje, rašydamas apie 1562 m. rugpjūčio 21 d. sesijos dalyvių susodinimą, pamini "jėzuitų ordino generolą" ir apskritai jėzuitus.

Greitas ir visuotinis žodžio *jėzuitas* išplitimas katalikiškame pasaulyje ordino niekad nebuvo nei propaguojamas, nei stabdomas, nors savo nariams patariama šio žodžio vengti. Tačiau reikia sutikti, kad žodis *jėzuitas* katalikų pasaulyje reiškia Jėzaus draugijos ordino arba Jėzaus draugo sintetinį atitikmenį ir dėl to jis vertas pagarbos.

Ypač reikšmingas šia prasme yra brolio Juliaus Negronijaus pareiškimas knygoje "Commentary of the Common Rules" (Pagrindinių taisyklių komentarai, pirmoji laida 1613 m.): "Jėzuitų vardas mums nepriklauso, dėl to mes jo viešai ar net privačiai nevartojame... Mes esame Jėzaus draugijos nariai arba Jėzaus draugai... Nors žodis *jėzuitas* yra įprasta vartoti, mes jo nesisavinome, nes jis nebuvo mums duotas palaimintojo Ignaco ar Apaštališkojo Sosto. Tačiau mes jo neatstumiame, nes ne mūsų vieta yra sustabdyti veržliąją viešosios opinijos bangą" (Julius Negroni, "Regulae Commues", Tomus I, pag 338-341, Cracoviae 1913).

Metams slenkant ir nuolat plintant žodžio *jėzuitas* vartosenai katalikiškoje bendruomenėje — pasauliečių ir dvasininkijos tarpe — Jėzaus draugija pamažu pasidavė laiko įtakai ir *jėzuitas* pradėtas vartoti pačių ordino narių (bet tik kalboje, ne raštuose). Oficialiuose dokumentuose terminas įrašytas tik prieš kelerius metus, kai kunigai ir vienuoliai pajuto reikalą tiksliau nusakyti savo identitetą.

Pirmą kartą žodis *jėzuitas* buvo oficialiai įsisavintas 1975 m. 32-jo generalinio susirinkimo metu, taigi po 435 metų nuo vienuolijos įsteigimo. Viename susirinkimo nutarime (Nr. 2,1) sakoma: "Ką reiškia būti jėzuitu? Tai reiškia, kad esame nuodėmingi, bet Dievo pašaukti būti Jėzaus Kristaus draugais, kaip kad buvo Ignacas.

Tai tas pats Ignacas, kuris meldė Mergelę Mariją, kad leistų jam būti su jos Sūnumi; kuris girdėjo Tėvą tariant Jėzui, prislėgtam kryžiaus našta: 'Priimk šį piligrimą į savo draugystę'.

Pagaliau didžioji tylos siena galutinai nugriauta 1983 m. 33-jo visuotinio susirinkimo metu, kai terminas oficialiai panaudotas nutarimuose: "Visuotinis susirinkimas kviečia visus jėzuitus asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime siekti didesnio atsinaujinimo savo dvasinėje ir apaštalinėje veikloje".

(SJ News and features, Vol. 18, No. 5b)

Danutės Bindokienės vertimas

Knygos

"Per aukas į garbę"

1990 m. dr. Juozas ir dr. Viktorija išleido prieš dešimt metų Lietuvoje mirusio savo brolio kun. Pranciškaus Masilionio, S.J., eilėraščių knygą "Per aukas į garbę", redaguotą kun. J. Kidyko, S.J. Knygos pradžioje išspausdintas įvadinis žodis "Ką čia rasite", o pabaigoje — "Biografija".

Taigi — ką čia rasime? Skaitydami knygą, randame čia 116 eilėraščių, suskirstytų į 8 skyrius: "Amžinybės rytas" (11 eil.), "Pranašai,

nusidėjėliai, šventieji" (11), "Šv. Romualdas" (17), "Kalėdų legenda" (23), "Jaunoms širdims" (11), "Šventės" (11), "Tėviškės upeliai" (9) ir "Rožės iš kiemo" (23).

Autorius yra ne poetiškų vaizdų kūrėjas, o fabulos pasakotojas. Visuose jo eilėraščiuose jaučiama fabulos gija, bet neabejotini pasakojamojo pobūdžio eilėraščiai sudėti į antrą, trečią, ketvirtą ir penktą skyrius. Žvilgterėkime trumpai į juos.

Skyriuje "Pranašai..." yra 11 eilėraščių, ir visi jie turi savas temas, savas fabulas. Čia pasakojami atskiri įvykiai iš Jeremijo, Ezekielio, šv. Jono Krikštytojo, šv. Petro, šv. Magdalenos, latro ir kt. gyvenimo. Kiti trys skyriai (Šv. Romualdas, Kalėdų legenda, Jaunoms širdims), nors turi daugybę atskirais pavadinimais eilėraščių, nė vienas nėra savarankiškas, o kiekvienas iš jų tęsia vieną ir tą pačią fabulą.

Kas gi buvo tas šv. Romualdas, kuriam autorius skiria net 17 eilėraščių. Iš pridėtų komentarų paaiškėja, kad jis yra X-XI a. asmuo, benediktinų ir Bažnyčios reformatorius — atnaujintojas, kamaldulas. Lietuvoje kamaldulų vienuolynas buvo Pažaislyje. Autorių sužavi Romualdo asmenybė. Jis, kunigaikščio sūnus, apvainikuotas būti tėvo įpėdiniu, pasitraukia iš jam skirtos puotos, iš sėkmingos medžioklės, pagautas ekstazės, mato, "koks jo tikslas, kam gyvena" (87). Atsisveikinęs su pilim, apsigyvena pas atsiskyrėlį, pradeda veiklą tarpe tų, kurie

> Nors krikštyti, tačiau be Kristaus!
> Galbūt tik vardą Jo pažįsta (91)

"Kalėdų legendos" skyriuje pasakoja įvykius nuo Kristaus gimimo ligi šv. Šeimos pabėgimo į Egiptą. Fabulon įpinti du berniukai: Rafaelis ir Judas. Rafaelis yra geras, visokiais būdais padeda šv. Šeimai, o Judas, tas pats vėlesnysis išdavikas Judas, ir berniuku būdamas, pasižymi gobšumu, pinigo meile, net ir tada bandęs kūdikėlį Jėzų išduoti.

Skyrius "Jaunoms širdims" yra dramatizuotas, nurodant, kas kuriuos eilėraščio posmus taria, kas kurias giesmes gieda ar dainas dainuoja. Šių eilėraščių grandinėje pasakojama apie abiturientą Stasį, kuris išleistuvių metu žino savo pašaukimo kelią — pasiryžta dirbti Kristaus vynuogyne — misijų kraštuose. Jo pavyzdžiu paseka ir keli kiti jo draugai abiturientai. Vėliau jį, baigusį misijų institutą, už kalbą jaunimui suima ir nuteisia mirti. Kur veiksmas vyksta ir kada?

Daugumas kun. Pr. Masilionio eilėraščių turi metriką: rašyti 1960-1977 m., vadinas, sovietinės okupacijos ir religinio persekiojimo Lietuvoje metu. Tačiau vietos ir laiko kolorito jo eilėraščiuose beveik nėra arba reikia su žiburiu ieškoti. Lietuvos vardo nerandame. Vieną kartą minimas Vilnius:

> Tik ką grįžau iš sostinės, iš Vilniaus,
> tebesvaigstu nuo įkyrių šauksmų...
> ten kertamos bet kokios mintys kilnios!
> Tyčiojamasi nemirtingumu!.. (22)

Ir tik tiek. Tiek viešai ir atvirai. Betgi tada, kai autorius rašė, dar nė svajote nebuvo svajojama apie viešumą ir atvirumą, visa reikėjo dengti alegorijos skraiste, šauksmą į tautinį ir religinį atgimimą reikėjo įdėti į pranašų Jeremijo (37) ir Ezechielio (40) lūpas, o prieš užverbuotus klebonus teko kovoti X-XI a. šv. Romualdui! Sapienti sat! Mažam laimėti pergalę duoda vilties Dovydo ir Galijoto kovos pavaizdavimas (Piemenėlis karalius, 41-44). O štai jau drąsesni ir atviresni žodžiai:

> Kas ranką išties Prometėjui?
> Kas ranką Tėvynei išties?
> Šiame Prometėjuj regim
> likimą mūs' vargšės šalies! (171)

Eilėraštyje "Krikštas", užimančiame 8 puslapius (61-68), pasakojamas įvairių šaltinių patvirtintas realus atsitikimas (jų buvo šimtai), kaip buvo neleidžiama pakviesti kunigo į ligoninę. Taigi vietos ir laiko kolorito galima rasti.

Brolio Juozo liudijimu, autorius eilėraščius siuntinėjo savo giminėms išeivijoje su laiškais arba net vietoje laiškų. Skyriais čia suskirstė ne pats autorius (jis gal ir nesitikėjo, kad jo eilėraščiai bus surinkti ir išleisti), o, manau, redaktorius, beveik visiems skyriams duodamas religinio atspalvio pavadinimus. Ir visai teisingai, nes beveik nerasi eilėraščio, kuriame nebūtų religinio motyvo. O viso to motyvo pagrindinė mintis, kartojama daugelyje eilėraščių, — tai įtikinėjimas, kad "su mirtim ne viskas baigias"

(245), todėl čia, žemėje, galima daug kentėti, vargti, aukotis, kad po mirties pasiektum garbę, kuri tęsis amžinai, anot autoriaus mėgstamo pasakymo, milijardus metų. Iš to, manau, ir knygos pavadinimas. Pomirtinio gyvenimo ilgesys ir jo siekimas visai panašus į jau prieš šimtą metų kun. A. Vienažindžio išreikštą eilėraštyje "Oigi gražus gražus tolimasis dangus".

Betgi ir žemei autorius ne visada abejingas. Tai įrodo daugelis eilėraščių paskutiniuose dviejuose skyriuose: "Tėviškės upeliai" ir "Rožės iš kiemo". Iš jų ne kartą prasiveržia grynosios poezijos perliukai, ypač ten, kur vaizduoja gamtą. Su ilgesiu prisimena tėviškę "prie Žosos ties Karkliu", padavimais apsuptą "Velniabalą" (218-220), varnėnų inkilėlį (210), žąsiaganio dienas ("Kova su saule", 227-232). O "Pavasaris" (205-206), "Balandžio pūgos" (207), "Prie inkilėlio" (210), "Ąžuolėlis" (216) savo grožiu neatsilieka nuo daugelio kitų poetų, rašiusių gamtos motyvo eilėraščius. Gražiai atvaizduotos ir "Kalėdos kaime" (190).

Yra ir egocentrinio motyvo eilėraščių: jaučiama meilė motinai — sveikai ir sergančiai, broliui ("Drauge su kenčiančiu broliu" (248-249), na, ir savieji rūpesčiai: "Rožės ligoninėj" (251), "Prieš operaciją" (247), "Senatvė" (254-255), "Baigiant 75-uosius metus" (257-259).

Autorius dažniausiai vartoja ketureilius posmus, ir jų būna ligi aštuonių ar net daugiau viename eilėraštyje. Vos keliuose eilėraščiuose eilutės yra ilgos, visur kitur trumpos, grakščios, nors kartais sušlubuoja ritmas. Rimavimas yra senoviškas, neįvairus. Kai kur ieškoma įvairesnio grafiško eilučių išdėstymo, ir pavyksta ("Rožės iš kiemo", 236; "Senatvė", 254-255).

Mėgstamiausi ir labai dažnai autoriaus vartojami žodžiai yra šie: rožės, lelijos, kosmosas, milijardai, amžinybė.

Kun. Pranciškus Masilionis, S.J., "Per aukas į garbę", 1990. Spaudė Heffernan Press, Inc., Worcester, MA. Leidėjai dr. Juozas Masilionis ir dr. Viktorija Miknienė. Red. Kun. J. Kidykas. Viršelis dail. Ados Sutkuvienės. Spaudai paruošimas ir apipavidalinimas Teresės Bogutienės.

Juozas Masilionis

Trys vinys (atkelta iš 131psl.)

pradėtos T. J. Bružiko ir kitų kunigų. Įdomi statistika: 1938 metais suorganizuotos ir pravestos 52 misijos, 34 dvasiniai susitelkimai, pasakyti 1074 pamokslai, išklausyta 89.950 išpažinčių.

Pradėti leisti mėnesiniai laikraščiai "Žvaigždė" ir "Misijos". Išleista apie 80 knygų. Spaudos darbą ypač sumaniai dirbo T. A. Bieliūnas. Organizuojamos įvairios veiklos kryptys, sąjūdžiai. Pradeda veikti Maldos apaštalavimo, Eucharisitjos karžygių ir kitos organizacijos. Iš jėzuitų T. Stanislovas Gruodis Vytauto Didžiojo universitete teologijos-filosofijos fakultete pradėjo dėstyti. Pradeda atsirasti ir apaštalų. Štai T. Jonas Bružikas, sėkmingai atlikęs nemaža misijų daugelio Lietuvos parapijų bažnyčiose, 1931 išvyksta į JAV pas lietuvius toliau tęsti šio našaus darbo. 1937 minėtą misionierių pakeičia T. Jonas Kidykas, kuris lig šių dienų vaisingai darbuojasi Čikagoje. Šis išradingumu ir veikliu guvumu pasižymįs tėvas 1985 rugsėjo 15 atšventė 60 metų Jėzaus Draugijoje ir tų pačių metų rugpjūčio 28 — kunigystės 50-metį. (B.d.)

■ Bažnyčiai Lietuvoje atgavus vis daugiau laisvės bei teisių, ir jėzuitai kreipėsi į Vyriausybę, prašydamai oficialaus pripažinimo. 1990 m. lapkričio 15 d. buvo iš Vyriausybės gautas toks potvarkis:

Atsižvelgiant į Lietuvos jėzuitų provincijos provincijolo kunigo J. Borutos prašymą suteikti Lietuvos jėzuitų provincijai su centru Vilniuje juridinio asmens statusą, pripažinti šį Lietuvos jėzuitų provincijos centrą religiniu centru.

pasirašė
Lietuvos Respublikos Ministrė Pirmininkė
K. Prunskienė.

P.S. Recenzentas nėra kunigo Pranciškaus giminė ir jo nepažino, tik gerai pažino jo brolį bendravardį ir bendrapavardį Juozą, nes mokėsi toje pačioje Panevėžio gimnazijos klasėje.

Šv. Ignacas ir danguje veda rekolekcijas...

Vienas doras, pamaldus žmogus mirė ir šv. Petro buvo įleistas į dangų. Ten jis sutiko jau anksčiau mirusį savo artimą bičiulį, kuris jam, kaip naujam atvykėliui, pasisiūlė pavedžioti po dangų ir parodyti dangaus įžymybes, kurios jam įdomiausios. Pirmiausia jis norėjo pamatyti savo labiausiai gerbiamus ir mylimus šventuosius. Sako, "aš buvau pakrikštytas švento Pranciškaus vardu, tai noriu jį ir pamatyti". Gerai, patraukė abu debesų kalneliais ir kloniais, priėjo gražią aikštelę, ten ir rado šv. Pranciškų sėdintį. Apie jį stirnelės bėgioja, paukšteliai skraido, čiulba, margi drugeliai plazdena, o šv. Pranciškus juos paglosto, su jais kalbasi. Gražu, visai taip, kaip kažkuriame paveiksle nupiešta.

— Ar dar kurį šventąjį norėtumei pamatyti? — klausia dangaus senbuvis.

— Aš esu girdėjęs apie tokį nepaprastai išmintingą Bažnyčios daktarą šv. Tomą Akvinietį. Kažin, ar ir jį galima sutikti?

— Galima, kodėl ne.

Abu eina dangaus rūmų ilgais skliautuotais koridoriais ir prieina didžiulę salę, kurios pasieniuose iki pat aukštų lubų lentynų lentynos, prikrautos knygų. Salės viduryje didžiulis rašomasis stalas, apkrautas knygų ir kitokių raštų šūsnimis, už kurių matoma tik plika šventojo galva ir girdėti braškanti žąsies rašomoji plunksna — šv. Tomas Akvinietis ir toliau rašo. Įspūdinga, įspūdinga.

— Tai dar kurį šventąjį nori sutikti?

— Kai dar gyvenau žemėje, teko pažinti tokius labai veiklius, labai "svietavus" vienuolius, vadinamus jėzuitais. Jie labai skyrėsi nuo kitų vienuolių. Girdėjau, kad juos įsteigė kažkoks karininkas Ignacas Lojola. Tai aš norėčiau su juo susipažinti ar bent jį pamatyti.

— Ne, to tai negalima padaryti.

— O kodėl gi? Su kitais šventaisiais juk galėjome susitikti.

— Matai, šventasis Ignacas dabar yra labai užimtas.

— Ką gi jis taip veikia?

— Švenčiausiai Trejybei rekolekcijas veda!

Kas Komunistams yra jėzuitas?

"Dabartinės lietuvių kalbos žodyno" pirmoje laidoje (Vilnius, 1954) taip apibūdinamas jėzuitas: 1. katalikų vienuolis, juodžiausiajai reakcijai tarnaujančio dvasinio ordino narys. 2. *prk.* klastingas, veidmainiškas žmogus.

❖ ❖ ❖

Jėzuitas, sutikęs kapuciną, ironiškai prabilo:

— Sakoma, kad ir Judas buvo su barzda...

— Tai sunku įrodyti, — atsakė kapucinas, — bet yra visiškai tikra, kad jis priklausė Jėzaus draugijai...

❖ ❖ ❖

Kartą vienas jaunuolis paklausė jėzuitą:

— Ar tiesa, kad jėzuitai į kiekvieną klausimą atsako taip pat klausimu?

— Kas tau taip sakė? — paklausė jėzuitas.

❖ ❖ ❖

Dominikonas, pranciškonas ir jėzuitas drauge kalbėjo brevijorių, ir staiga užgeso šviesa. Dominikonas, pasinaudodamas ta proga, pradėjo aiškinti apie elektros kilmę ir prigimtį. Pranciškonas atsiklaupęs meldėsi, kad grįžtų šviesa. Staiga šviesa grįžta. "Bet kur dingo jėzuitas?" — juodu susidomėjo. Gi žiūri, kad jis, pasilipęs ant laiptelio, kažką taiso prie sienos.

— Ką tu ten darai? — jį paklausia.

■ Jau 50 metų, kai Vatikanas duoda radijo transliacijas į Lietuvą. Dabar Vatikano radijo lietuvių sekcijos vedėjas yra kun. Vincas Pupinis, S.J. Jam talkininkauja maždaug prieš metus iš Lietuvos atvykęs kun. Kazimieras J. Ambrasas, S.J.

■ Lietuvių katalikų akademijai sudarytas fondas, įnešus sumą pinigų į Vatikano banką. Iš fondo palūkanų kasmet bus galima išleisti vieną ar dvi knygas, ugdančias lietuviuose krikščioniškąją ideologiją. Tuo pasirūpino prel. Juozas Prunskis. Akademijai vadovauja kun. Antanas Liuima, S.J.

■ Šių metų vasario mėn. 5 d. Romoje mirė buvęs Jėzaus Draugijos generolas T. Pedro (Petras) Arrupe, S.J. Jis buvo laikomas vienu iš įtakingiausių jėzuitų generolų. Dėl kai kurių savo pažangių idėjų jis kartais turėdavo mažų nesutarimų su popiežium. 1981 m. T. Arrupe buvo suparaližuotas. Laikinai jo pareigas ėjo T. Paulius Dezza, S.J., iki 1983 m., kada T. Arrupe galutinai atsisakė generolo pareigų, o jo vieton buvo išrinktas olandas jėzuitas Peter-Hans Kolvenbach.

Jėzuitų generolo T. Arrupe atsistatydinimas buvo pirmas toks atvejis visoje jėzuitų istorijoje. Jėzuitų generolas yra renkamas visam amžiui. T. Arrupe mirė, sulaukęs 83 m. amžiaus.

■ Lietuvoje yra likę penki kunigai ir keli broliai iš tų jėzuitų, kurie buvo įstoję dar nepriklausomybės laikais. Štai tie kunigai (skliausteliuose jų amžius): Romualdas Blažys (90), Jonas Danyla (85), Jonas Kukta (85), Alfonsas Petronis (82), Antanas Šeškevičius (77). Visi kiti jau yra įstoję okupacijos metais.

■ Išeivijoje dabar yra 19 jėzuitų kunigų ir 4 broliai. Jie yra taip pasiskirstę: JAV – 10 kunigų ir 3 broliai, Italijoje — 4 kunigai, Kanadoje — 1 kunigas, Urugvajuje — 2 kunigai, Indijoje — 1 kunigas, Afrikoje — 1 brolis. Jie visi, išskiriant du kunigus, yra įstoję į Draugiją dar nepriklausomybės laikais.

■ Maždaug prieš 25 metus visame pasaulyje buvo daugiau kaip 36.000 jėzuitų. Dabar šis skaičius žymiai sumažėjęs. Pagal praėjusių metų statistiką buvo 24.421 jėzuitas: 17.219 kunigų, 4.152 klierikai, 3.050 brolių. Jie pasklidę po penkis pasaulio kraštus tokiais skaičiais: Europoje — 8.972, JAV ir Kanadoje — 5.315, Lotynų Amerikoje — 3.582, Afrikoje ir Azijoje — 6.552.

Nukelta į 3-ią viršelio psl.

— Įsukau naują saugiklį — buvo perdegęs, — ramiai atsako jėzuitas.

❖ ❖ ❖

Sako, kad Kalėdų naktį Kūdikėlis Jėzus staiga atvėrė akis ir pamatė jautį bei asilą. Jis nustebęs sušunka:

— Mama, ar tai čia visa Jėzaus draugija?

❖ ❖ ❖

Danguje kilo ginčas tarp didžiųjų vienuoliškų ordinų steigėjų: kuris iš jų svarbiausias ir didžiausias. Jokiu būdu negalėjo susitarti. Tada kreipėsi į Dangiškąjį Tėvą. Jis atsakė raštu:

— Tokie ginčai danguje neturi prasmės!

Pasirašo: Dangiškasis Tėvas, S.J.

❖ ❖ ❖

Vienas pilietis paklausė jėzuitą:

— Ar tiesa, kad visi jėzuitai yra labai išmintingi?

— O, yra visokių, tik mes žibintus statome ant pjedestalo, o kopūstų galvas laikome rūsyje.

JĖZUITŲ ORDINO VYRIAUSIEJI VADOVAI — GENEROLAI

Vyriausieji jėzuitų vadovai yra vadinami generolais. Jie renkami visam gyvenimui. Čia pateikiame jų sąrašą, kuriame nurodoma kiekvieno vardas, pavardė, tautybė, kiek metų turėdamas buvo išrinktas ir nuo kurių iki kurių metų buvo generolas. Jie gyvena Romoje.

Šv. Ignacas Lojola, ispanas, baskas, 50	1541-1556
Diego Laínez, ispanas, 46	1558-1565
Šv. Pranciškus Borja, ispanas, 55	1565-1572
Everardo Mercuriano, belgas, 59	1573-1580
Claudio Aquaviva, italas, 38	1581-1615
Muzio Vitelleschi, italas, 52	1615-1645
Vincentas Carrafa, italas, 62	1646-1649
Pranciškus Piccolomini, italas, 67	1649-1651
Aleksandras Gottifredi, italas, 57	1652-1652
Gosvino Nickel, vokietis, 70	1652-1661
Jonas Paulius Oliva, italas, 64	1661-1681
Karolis de Noyelle, belgas, 67	1682-1686
Tirso González, ispanas, 66	1687-1705
Michelangelo Tamburini, italas, 58	1706-1730
Pranciškus Retz, bohemas, 58	1730-1750
Ignacas Visconti, italas, 69	1751-1755
Luigi Centurione, italas, 67	1755-1757
Lorenzo Ricci, italas, 58	1758-1773

1773-1814 m. Draugija buvo uždaryta, bet ir toliau veikė istorinėje Lietuvos dalyje. Per šiuos metus vyriausiųjų vadovų pareigas ėjo trys lietuviai: Stanislovas Černevičius, Gabrys Lenkevičius ir Pranciškus Ksaveras Kareu (Karevičius?).

Tadas Brzozowski, lenkas, 65	1814-1820
Luigi Fortis, italas, 72	1820-1829
Jonas Roothaan, olandas, 43	1829-1853
Petras Beckx, belgas, 58	1853-1882
Antanas M. Anderledy, šveicaras, 64	1883-1892
Liudvikas Martin, ispanas, 46	1892-1906
Pranciškus Ksaveras Wernz, vokietis, 64	1906-1914
Wladimiras Ledóchowski, lenkas, 49	1915-1942
Jonas Baptistas Janssens, belgas, 57	1946-1964
Petras Arrupe, ispanas, 58	1965-1981
Peter-Hans Kolvenbach, olandas, 55	1983-

Įvairybės
atkelta iš psl. 143

Įdomu, kad maždaug trečdalis visų jėzuitų yra dėstytojai universitetuose, gimnazijose ir kitose specialiose mokyklose bei auklėjimo institucijose. Iš viso šešiasdešimt penkiuose kraštuose yra 1.370 tokių mokslo bei auklėjimo įstaigų. Jas kasmet lanko apie du milijonai moksleivių bei studentų. Iš viso yra apie 81.000 dėstytojų, iš kurių 7.000 yra jėzuitai. Universitetinio lygio mokyklų jėzuitai turi šiuo metu 177; gimnazijų — 356; kitos yra įvairaus tipo mokyklos.

■ Šv. Ignacas Tridento susirinkimo teologams davė tokį patarimą: "Sakydamas pamokslą, aš neliesčiau tokių temų, kur kalbama apie skirtumus tarp katalikų ir protestantų".

■ "Yra labai pavojinga, — sakydavo šv. Ignacas, — jeigu dvasios vadovas, vesdamas jam patikėtuosius į tobulumą, visus stengiasi tempti ant to paties kurpalio".

■ 1546 m. spalio 25 d. šv. Ignacas įsteigia pirmąją jėzuitų provinciją Portugalijoje. Provincijolu paskiria vieną iš savo pirmųjų sekėjų — Simoną Rodriguez. 1549 m. rugsėjo 10 d. jis įsteigia Indijos provinciją, paskirdamas provincijolu šv. Pranciškų Ksaverą.

■ Šv. Ignacas keletą kartų buvo apkaltintas įvairiomis erezijomis, sėdėjo net kalėjime, bet po smulkesnių apklausinėjimų vis būdavo išteisintas.

■ Esant sunkiai ekonominei padėčiai 1550 m., šv. Ignacas siuntė elgetauti Romoje gyvenančius jėzuitus.

■ Šv. Ignacas po savo atsivertimo atvyko 1522 m. kovo 21 d. į Montserratą, savo mulą padovanojo vienuolynui, elegantiškus drabužius neturtingam žmogui ir visą naktį prieš Marijos Apreiškimo šventę budėjo prie jos paveikslo.

■ 1541 m. balandžio 2 d. pirmieji jėzuitai nutarė išsirinkti generolą. Visi balsavo už šv. Ignacą, o jis pats savo lapelyje parašė, kad balsuoja už tą, kuris gaus daugiausia balsų, išskiriant jį patį. Balandžio 13 d. buvo balsuojama antrą kartą. Ir vėl visi balsavo už Ignacą. Jis vis nenorėjo sutikti, bet pagaliau nusileido, kai jo išpažinčių klausytojas liepė sutikti. 1551 m. vėl norėjo tų pareigų atsisakyti, motyvuodamas, jog jis esąs nusidėjėlis, netobulas, paliegęs. Kiti, žinoma, su tuo nesutiko, ir šv. Ignacas buvo priverstas vadovauti savo įsteigtai Jėzaus Draugijai iki mirties (1556).

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakaris. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636–1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata – 15 dol., atskiras numeris – 1,50 dol.